

Shkodër, 2019

PËRKTHYES

Ilir Hoxha
Albert Halili

REDAKTOR

Alban Kali

FAQOSJA

Bledar Xama

BOTIMI I

Janar 2019, Shkodër

PROGRESI BOTIME

Sheshi “2 Prilli”, Rr: Studenti
Shkodër, Shqipëri
Mob: +355 67 340 6182

Shpërdorimi
PLAGA NË ZEMRËN E SHOQËRISË

OSMAN NURI TOPBASH

PARAFJALA

Falënderimet e pafundme qofshin për Krijuesin e Gjithësisë, Zotin e botëve, Sunduesin e vetëm të qiejve dhe tokës, Allahun e Madhëruar!

Përhëndetjet dhe salavatet qofshin për të Dashurin e Allahut, të Dërguarin e fundkohës, Profetin e mëshirës, Muhammedin ﷺ, familjen e tij të nderuar dhe shokët e tij fisnikë!

Për fat të keq, në botën e ditëve tona, shihet qartë se popujt e dobët po shfrytëzohen, ndërsa popujt e fortë po tërhiqen drejt çmendurisë së shpërdorimit me anë të botëkuptimit materialist e shekullarist. Të qeshurat pandjenja dhe indiferente të popujve të fuqishëm, ushqehen prej djersës së ballit, e madje, prej lotëve të përgjakura të popujve të dobët.

Me largimin prej të vërtetave hyjnore, njerëzimi po i jep lamtumirën edhe virtyteve dhe cilësive të larta që e bëjnë njeriun krijesën më të nderuar, si ndërgjegjja, logjika, mëshira, butësia, altruizmi dhe sakrifica. Mbase më e hidhura prej këtyre, është

ekzistenca e rretheve shoqërore që e konsiderojnë veten myslimanë, të cilët janë kapluar prej kësaj rryme. Këta njerëz, kanë rënë pre e dëshirës për ta kërkuar prestigjin me anë të luksit, shpërdorimit dhe salltaneteve. Por që për fat të keq, janë të pandjeshëm ndaj të vuajturve, të shurdhër ndaj vajtimeve dhe të verbër ndaj të pikëlluarve.

Mirëpo, Allahu i Madhëruar, në ajetin 100 të sures Teube, na porositi të bëhemi prej “njerëzve të mirë”, që ecin në gjurmët e muhaxhirëve dhe ensarëve. Pra, urdhërohet që të marrim shembull brezin e zgjedhur, i cili është edukuar nën kujdesin profetik të të Dërguarit të Allahut ﷺ.

Për rrjedhojë, duhet të mendojmë; “*Si e shinin botën sahabët, e si e shohim ne?*”. Sahabët e nderuar, jetonin me vetëdijen se bujtina e fundit ku do të shkonin në këtë botë, është varri dhe se ahireti është jeta e vërtetë. Për këtë arsye, luksi, shpërdorimi, grykësia dhe koprracia, ishte një stil jete që ata nuk e njihnin. Edhe pse kishin pamundësi të shumta në aspektin material, shoqëria më e lumtur, ishte ajo e Epokës së Lumturisë. Kjo, sepse ata ishin besimtarë të cilët kishin shijuar ëmbëlsinë e pashterueshme të mirësive të Islamit dhe besimit, që kishin arritur pasurinë shpirtërore duke u kënaqur me ato që zotëronin dhe që e kishin kuptuar siç duhet përjetësinë e botës tjetër. Cilësitë themelore të moralit Islam, si mjaftueshmërinë, sakrificën, durimin, bujarinë edhe në skamje, butësinë dhe mëshirën, i kishin bërë pjesë të natyrës së tyre. Në

këtë mënyrë, ata kishin arritur paqen edhe në këtë botë, edhe në botën tjetër.

Është për të ardhur keq fakti që myslimani, me një indiferencë të tepruar dhe duke shkuar pas rrymës, në vend që të marrë shembull brezin e sahabëve të edukuar nën kujdesin e Profetit ﷺ, e krahason veten me gjendjen e popujve që e kanë harruar botën tjetër. Kjo gjendje, zemrat, të cilat janë vend-shikimi hyjnor, i ul në nivelin e një kasaforte të pasurisë së dynjasë dhe çon në shkatërrimin e ndërgjegjes njerëzore. Po ashtu, kjo e pengon besimtarin të ndjejë vuajtjen e vëllezërve të tij të fesë dhe të shërbejë me vetëmohim për hir të Allahut. Kjo, nënkupton shpërdorimin e të gjitha mirësive që i janë dhuruar njeriut, duke filluar prej Islamit e besimit dhe falimentimin e lumturisë së përjetshme.

Shpërdorim, konsiderohet përpjekja për të shfaqur veten me mundësi materiale, duke pasur qëllim shtypjen e ndjenjës së inferioritetit dhe blerjen e prestigjit. Ky është kuptimi i parë dhe i kufizuar i shpërdorimit, që na vjen në mend. Mirëpo, shpërdorimi shpreh edhe kalimin e kufijve në çdo çështje dhe shkeljen e kritereve hyjnore. Pra, shpërdorimi nuk ka të bëjë vetëm me mundësitë materiale. Ai është një mendësi, një pikëpamje, gjendje dhe stil jete, që e shfaq veten si një çrregullim sjelljeje në çdo fazë të jetës. Nisur nga kjo, shpërdorimi më i rrezikshëm, është ai që ka të bëjë me jetën shpirtërore, sepse në fakt, është e qartë se në themel të shpërdorimit material, gjenden format e shpërdorimit shpirtëror.

Në këtë vepër modeste, ne e kemi trajtuar “shpërdorimin” jo në kuptimin e ngushtë të pasurisë materiale, por në një kornizë më të gjerë. Për rrjedhojë, ne kemi cekur edhe çështjet e shpërdorimit në besim, adhurim, kohë, dije, vlera morale, meditim, sigurimin e të ardhurave, dhurim, shëndet, ushqim etj.

Këto janë fushat më kryesore të shpërdorimit. Por në fakt, në çfarëdolloj fushe qoftë, shkelja e urdhrave të Allahut është shpërdorim. Në Islam, pasuria i takon Allahut. Prandaj, përdorimi i kësaj pasurie, që i është lënë robit amanet për një kohë të shkurtër, në forma që nuk pëlqehen nga Allahu i Madhëruar, siç janë shpërdorimi dhe koprracia, është haram. Po kështu, edhe konsumimi i mirësisë së jetës në vende të gabuara, kryerja e adhurimeve pa përkushtim e sinqeritet, duke i zbrazur ato nga kuptimi i tyre i vërtet, konsiderohen si shpërdorimet më të tmerrshme.

Allahu i Madhëruar i pranofte qëllimet dhe veprat tona, ndjenjat dhe mendimet tona! Allahu na ruajt prej punëve me të cilat zemërohet dhe na udhëzoftë në punë të mira e të sinqerta me të cilat gëzohet!

Amin!..

Osman Nuri Topbash

Shpërdorimi

në besim dhe adhurim

Çdo tejkalim i kufijve është një lloj shpërdorimi. Dalja jashtë kufijve që ka vendosur Allahu është shpërdorim. Shpenzimi i mirësisë pa kriter është humbje.

SHPËRDORIMI

në besim dhe adhurim

Të gjitha mirësitë që zotëron njeriu, qofshin të lindura apo të fituara me përpjekje dhe punë, në fund të fundit janë begati nga Zoti i gjithësisë, pasi është vetë Zoti që i krijon ato dhe i jep forcë njeriut për t'i fituar. Nisur nga kjo, njeriu nuk duhet të harrojë se mirësitë janë dhunti e Allahut. Ai duhet të jetojë me vetëdijen se këto janë çështje për të cilat nesër do të japë llogari. Në një ajet Kuranor thuhet:

“Ai ka vënë në shërbimin tuaj çka gjendet në qiej dhe në Tokë, të gjitha janë prej Tij. Me të vërtetë, në këto ka shenja për njerëzit që mendojnë.” (Xhathije, 13)

Por kjo nuk do të thotë në asnjë mënyrë që ne na lind e drejta e përdorimit pa kriter e të gjitha mirësive që na ka ofruar Krijuesi i gjithësisë. Në një ajet tjetër kuranor thuhet: **“Vallë, a mendon njeriu se do të mbetet pa përgjegjshmëri?”** (Kijame, 36)

Pra, ndërsa përdorim mirësitë që na ka dhuruar

Allahu, jemi të detyruar të marrim në konsideratë kriteret hyjnore, me ndalesat dhe urdhëresat e saj. Nuk duhet të harrojmë asnjëherë që për çdo veprim të lejuar ka llogari dhe për çdo veprim të ndaluar ka dënim. Ndërsa distancohemi nga haramet, duhet të kemi po aq kujdes që të mos biem në një haram tjetër duke shpërdoruar gjërat e lejuara, sepse tejkalimi i kufijve dhe shpërdorimi pa kriter i mirësive të Allahut është një mungesë e theksuar mirënjohjeje ndaj këtyre mirësive.

Termi shpërdorim, megjithëse përdoret në kuptimin e përdorimit me tepri deri në keqpërdorim i të mirave materiale, në një kuptim më të gjërë shpreh përdorimin me tepri dhe mbi masën e lejuar të çdo gjëje, qoftë kjo një e mirë materiale apo shpirtërore. Çdo tejkalim i kufijve hyjnor është shpërdorim dhe shpërdorimi i mirësisë sjell me vete humbjen.

Ijasi ﷺ thotë: “Çdo tejkalim, përveç urdhëresave të Allahut, është shpërdorim.”

Njeriu, për shkak të egos, është i prirur t'i justifikojë gabimet e veta. Madje edhe kriminelët më të tmerrshëm, të cilët kanë bërë krime të mëdha, përpiqen t'i përlligjin krimet e tyre me gjithfarëlloj arsyesh. Kur kriminelët qetësojnë ndërgjegjen në këtë mënyrë, imagjino sa komod dhe rahat ndjehen shpërdoruesit. Për më tepër që këta të fundit nuk arrijnë ta kuptojnë gjendjen e rëndë në të cilën ndodhen edhe për shkakun se e konsiderojnë

shpenzimin si një mirësi. Prandaj është shumë e rëndësishme që të jemi të kujdesshëm dhe vigilent ndaj shpërdorimit. Sipas fesë Islame, ashtu siç është i ndaluar keqpërdorimi i mirësive materiale, është i ndaluar edhe teprimi me mirësitë shpirtërore si imani, besimi, ibadeti, dituria, koha dhe mendja. Madje këto janë konsideruar si humbje të mëdha sepse bëhen shkak për të humbur lumturinë në Botën Tjetër. Islami na mëson që të jemi të ekuilibruar dhe të matur në të gjithë aspektet e jetës, duke filluar nga nevojat e përditshme si ushqimi dhe veshmbathjet dhe duke përfunduar tek vlerat shpirtërore. Prandaj besimtari është i detyruar të respektojë këtë parim bazë të fesë Islame, ai duhet ta zhvillojë jetën midis dy pikave të baraslarguara.

Tani do të përmendim një pjesë të shpërdorimit i cili sjell fatkeqësi të mëdha në këtë botë dhe botën tjetër, si dhe mënyrën për t'u mbrojtur nga ky lloj shpërdorimi.

a. Shpërdorimi në besim dhe iman.

Ky është lloji më i rrezikshëm i shpërdorimit dhe konsiston në devijimin e mendjes dhe zemrës nga natyra e pastër dhe zhytjen e tyre në rryma filozofike, besëtytni dhe legjenda të kota. Ky lloj shpërdorimi sjell me vete humbjen e lumumturisë së përjetshme.

Dobësimi i imanit është një fatëkeqësi që vjen si pasojë e shoqërimit me njerëz të shturur. Allahu,

duke dashur të na paralajmërojë para këtij rreziku, thotë në Kuran:

“Kur t’i shohësh ata të nënçmojnë shpalljet Tona, largohu prej tyre, derisa të kalojnë në bisedë tjetër! E, nëse djalli të bën të harrosh, sapo të përmendesh, mos rri me keqbërësit!”

(En’âm, 68)

Sepse shoqërimi me njerëz të shthurur, me kalimin e kohës sjell afrimetet shpirtëror me ta, i cili nga ana e vet sjell dobësim të imanit dhe si përfundim dështim në Jetën e Përjetshme. Shkaqet kryesore të shpërdorimit të imanit në ajetin kuranor shprehen kështu:

Në kopshtet e Xhenetit pyesin njëri-tjetrin për keqbërësit: “Çfarë ju ka sjellë në Sekar?” Ata do të përgjigjen: “Nuk ishim nga ata që falnin namaz dhe as prej atyre që i ushqenin të varfrit, Ne lëshoheshim në biseda të kota me llafazanët dhe mohonim Ditën e Llogarisë. (Muddethir, 40-46)

Kurse rrugën për të mos rënë në këtë gjendje, Allahu e shpreh kështu: **“O besimtarë! Frikësojuni Allahut dhe bëhuni me ata që janë të sinqertë (në fjalë dhe në vepra)!”** (Teube, 119)

Kurse në një ajet tjetër na tregon domosdoshmërinë e reflektimit dhe meditimit mbi ajetet Kuranore: **“edhe ata, që, kur paralajmërohen nga shpalljet e Zotit të tyre, nuk bëhen as të shurdhër, as të verbër.”** (Furkan, 73)

Përdorimi i pasurive shpirtërore jashtë qëllimit të tyre dhe indiferenca ndaj ajeteve kuranore është një lloj shpërdorimi i rëndë. Ajeti Kuranor e shpreh kështu përfundimin e dhimbshëm të shpërdoruesve: **“Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë atë që e tepron me të këqija dhe është gënjeshtar.”**

(Gafir, 28)

Një nga devijimet më të theksuara në besim është edhe lutja për plotësimin e nevojës nga të vdekurit, ndërkohë që duhet vetëm të meditohet mbi veprat e tyre të mira dhe të kërkohet nga Allahu plotësimi i nevojave.

Po ashtu kërkimi i ndërmjetësimit pa kushte nga një njeri i mirë është devijim nga besimi i drejtë. Sepse Kurani thekson: **“Atë ditë kur Rrahmani të japë leje për shefat...”** (Taha, 109)

Pretendimet se njerëzit e mirë dinë gjithçka dhe se ata mund të lexojnë mendimet, janë të gabuara. Ata mund të dinë aq sa i tregon Allahu. As Pejgamberët nuk dinë më tepër se sa i ka treguar Allahu.

Profeti ﷺ, disa pyetjeve i është përgjigjur: *“Pyetësi në lidhje me këtë temë është më i ditur se i pyeturi.”*

Në rastin e ngjarjes së Ifkut, Pejgamberi ﷺ, nuk e dinte të vërtetën deri sa erdhi shpallja pas një muaji.

Po ashtu edhe për tre personat që nuk morën

pjesë në betejën e Tebukut duke paraqitur pretekse dhe arsye të paqena, shpallja në lidhje me ta ka zbritur pesëdhjetë ditë më vonë.

Osman ibn Madh'un ndërroi jetë në shtëpinë e një gruaje me emrin Ummul Ala. Kjo grua tha: "Dëshmoj për ty o Osman se Allahu po të shpërblen tani."

Profeti ndërhyri duke thënë: "Nga e di që Allahu është duke e shpërblyer?"

Gruaja tha: "Nuk e di."

Atëherë Pejgamberi ﷺ, tha: "Osmani vdiq. Unë personalisht shpresoj të shpërblehet nga Allahu. Por unë megjithëse jam një Pejgamber, nuk e di se çfarë do të ndodhë."

Ummul Ala thoshte pas kësaj ngjarje: "Asnjëherë nuk fola më për njeri."

Në një ajet kuranor thuhet:

Thuaju: "Unë nuk jam i pari i dërguar dhe nuk e di çfarë do të ndodhë me mua ose me ju. Unë ndjek vetëm atë që më është shpallur dhe kam për detyrë vetëm të jap paralajmërime të qarta". (Ahkaf, 9)

Një person i tha Jakubit عليه السلام: "Si ka mundësi që e ndjeve aromën e këmishës së Jusufit ndërsa po vinte nga Egjipti dhe nuk arrite të ndjesh kurthin e vëllezërve të tij dhe hedhjen në pus këtu para syve."

Jakubi عليه السلام, i tha: “Informacioni ynë është i varur nga Shpallja Hyjnore, prandaj nganjëherë shikojmë përmes syrit të zemrës në largësi të mëdha, nganjëherë na bllokohet shikimi për gjëra shumë pranë nesh.”

Po ashtu edhe komplimentet dhe lëvdimet pa arsye, që i bëjnë njerëzit njëri-tjetrit, janë një lloj shpërdorimi. Pejgamberi ﷺ, thotë: “Nëse ju duhet të lëvdoni dikë dhe nëse ai i ka ato cilësi të lëvdueshme, të thoti filanin e njoh kështu, Allahu është i mjaftueshëm për të, unë nuk jap siguri për asnjë, por mendoj se është kështu.” (Buhari, Shehadet, 16.)

Përsosja e imanit arrihet përmes një mendjeje të përforsuar me Shpallje, kurse përsosja e mendjes është e varur nga pjekuria e besimit dhe botës shpirtëore. Mendimet dhe idetë e privuara nga Drita Hyjnore, të mbushura me besëtytni dhe legjenda, janë si kandili pa vaj, apo si llampa pa energji. Një mendje jashtë kontrollit të Shpalljes një ditë do të shkatërrohet.

b. Shpërdorimi në besim

Ruajtja e ekuilibrit dhe matura në të gjitha çështjet, përfshirë këtu edhe adhurimet, është prej urdhëresave themelore të fesë Islame. Madje feja islame kërkon që këtë ta shndërrojmë në pjesë të moralit tonë dhe parim bazë të jetës, sepse nëse

bëhet pjesë e sjelljes dhe moralit, ekuilibri zë vend te ne deri në vdekje.

Një nga shpërdorimet më të shpeshta në ibadete është shpenzimi i tepërt i ujit gjatë marrjes së abdestit apo gusulit.

Një ditë kur Pejgamberi ﷺ, pa Sa'din duke marrë abdest i tha: “Ç’është ky shpenzim o Sa’d!”

Sa’di e pyeti: “Edhe përdorimi i tij për abdest konsiderohet shpenzim?”

Pejgamberi ﷺ, iu përgjigj: “Po, madje edhe nëse je në breg të një lumi.” (Ibn Maxhe, Tahare, 48)

Mosfalja e namazit me xhemat, apo kryerja e tij larg një atmosfere shpirtërore, është një lloj shpërdorimi në ibadet. Në lidhje me personin që e fal namazin larg atmosferës shpirtërore, Allahu thotë në Kuran: **“Të mjerët ata që falin namaz të cilët nuk e marrin seriozisht namazin e tyre.”** (Maun, 4-5)

Kurse Pejgamberi ﷺ, në lidhje me të njëjtën çështje thotë:

“Një person fal namazin por mund t’i shkruhet gjysma, një e treta, një e katërta, një e pesta, një e gjashta, një e shtata, një e teta, një e nënta, madje edhe një e dhjeta.” (Ebu Davud, Salat, 123.)

Allahu kërkon prej nesh të kryejmë një ibadet ku të jetë e pranishme zemra dhe shpirti... **“...Bëj sexhde dhe afroju Zotit tënd!”** (Alak, 19), përmes

kësaj urdhërese kërkohet që sexhdeja të shoqërohet me përqëndrim, përkushtim, lutje dhe prani shpirtërore, sepse ajo që e bën njeriun një besimtar të përsosur është unifikimi i veprimtarisë së mendjes dhe zemrës.

Në lidhje me ata që e falin namazin siç duhet, Allahu në Kuran thotë: **“Me të vërtetë, janë të shpëtuar besimtarët, të cilët janë të përlulur në namazin e tyre.”** (Muminun, 1-2)

Dëmtimi i agjërimit me gënjeshtër, thashetheme dhe përgojim është një tjetër lloj shpërdorimi i madh.

Në lidhje me këtë Pejgamberi ﷺ, thotë: *“Atij që nuk e braktis gënjeshtërën gjatë agjërimit, Allahu nuk i jep asnjë vlerë, edhe pse ai qëndron pa ngrënë dhe pa pirë”* (Buhari, Saum, 8, Edeb, 51.)

Agjërimi duhet të na bëjë ne të kuptojmë dhe vlerësojmë si duhet mirësitë e Allahut. Qëndrimi për një kohë të caktuar pa ngrënë duhet të na nxisë të kuptojmë sa të dobët jemi. Agjërimi në të njëjtën kohë na ndihmon të kuptojmë gjendjen e vëllezërve tanë të cilët nuk kanë mundësi ekonomike dhe të na nxitë më tepër për bamirësi ndaj të varfërve. Në lidhje me këtë, ajeti kuranor thotë:

“A nuk e dinë ata se Allahu është Ai që pranon pendimin dhe bamirësinë nga robërit e Vet...” (Teube, 104)

Agjërimi në muajin e Ramazanit, nga fillimi deri në fund, është i gjithi një periudhë adhurimi i mbu-

shur me mëshirë, dhembshuri, bamirësi, pendim dhe falje. Pejgamberi ﷺ, na ka urdhëruar ta vlerësojmë në mënyrë sa më të begatë muajin e Ramazanit, pa e shpërdoruar atë.

Në muajin e Ramazanit nata duhet të mbushet me tehexhud, dhikër, meditim dhe lexim Kurani, kurse ditën duhet të kryhen adhurime, bamirësi dhe vepra të mira; në kohën e iftarit duhet të përqëndrohemi në pendim, falje dhe lutje, kurse mbrëmjen duhet ta kalojmë duke falur siç duhet namazin e Teravive. Mosvlerësimi siç duhet i muajit të Ramazanit sjell privimin nga shumë mirësi, e nuk është gjë tjetër veçse shpërdorim i këtij muaj të begatë.

Nga ana tjetër, mosrespektimi i të drejtave të tjetrit, marrja me vepra të papëlqyeshme si përgojimi, thashethemet dhe fitimi në rrugë jo të pastra, përbëjnë shpërdorimin e ibadetit të Haxhit.

Pejgamberi ﷺ, thotë: “Kush shkon në haxh me para të fituara haram, kur të thotë Lebejk do t’i thuhet: ‘Për ty nuk ka as lebejk, as sadejk, sepse fitimi jot është haram, ushqimi është haram, kafsha me të cilën udhëton është haram. Kthehu si mëkatar, pa marrë asnjë shpërblim. Shqetësohu për përballjen me gjërat që nuk i dëshiron.’”

(Hejthemi, III, 209-210.)

Shpërdorimi i zekatit dhe sadakasë konsiston në përmendjen e vazhdushme të mirësisë së bërë, në syfaqësinë dhe vetëmburrjen e treguar për një

të mirë që ke bërë. Allahu thotë në Kuran:

“Fjala e mirë dhe falja e gabimit janë më të vlefshme se lëmosha që përcillet me fyerje. Allahu është i Vetëmjaftueshëm dhe i Butë. O besimtarë! Mos i çoni dëm lëmoshat tuaja duke ua kujtuar ato (atyre që ua keni dhënë) dhe duke fyer, siç vepron ai që e shpenzon pasurinë e vet për sy e faqe të botës dhe nuk beson në Allahun dhe Ditën e Fundit ...” (Bekare, 263-264)

Besimtari duhet të bëjë përpjekje për t’ia dhënë zekatin atij që e meriton. Allahu i lëvdon robërit e tij që tregojnë kujdes në dhënien e zekait. **“Të cilët për të dhënë zekatin janë aktivë.”** (Muminun, 4)

Dhënia e zekait dhe sadakasë atij që e meriton është një arritje e madhe. Evidentimi me përpikë-mëri i nevojtarëve dhe njohja e tyre nga pamja, janë nga urdhëresat e rëndësishme të Kuranit. Në fakt dhënia e pasurisë atij që e meriton ka lidhje direkt me mënyrën si është fituar ajo pasuri, thënë ndryshe vendi ku shpenzohet pasuria është një pasqyrë që tregon se si është fituar ajo.

Neglizhimi i leximit të Kuranit, mosreflektimi dhe mosrespektimi i urdhëresave të tij, janë shpërdorime kolosale të këtij thesari. Allahu e sqaron në këtë mënyrë në Kuran gjendje e atyre që përfitojnë nga Kurani:

“Pastaj, Ne ua dhamë Librin robërve Tanë të zgjedhur (nga ndjekësit e Muhamedit ﷺ). **Disa**

prej tyre i bëjnë dëm vetes (duke bërë vepra të ndaluar), **disa janë në rrugë të mesme** (duke kryer detyrimet dhe duke shmangur të ndaluarat), **ndërsa disa, me lejen e Allahut, shkojnë përpara me të mira** (përtej detyrimeve); **kjo është dhuntia e madhe.**” (Fatir, 32)

Ummeti më i zgjedhur është ummeti i Muhamedit ﷺ, dhe më i nderuari midis tyre është besimtari që lexon Kuranin, e mëson atë dhe vep-ron sipas tij. Një pjesë e njerëzve i bëjnë padrejtësi vetes duke mos vepruar sipas tij, megjithëse e lexojnë dhe e mësojnë atë. Dhe ky është një shpërdorim i madh. Disa të tjerë janë në rrugë të mesme dhe nganjëherë veprojnë sipas mësimëve të tij, nganjëherë e neglizhojnë atë. Kurse një pjesë tjetër përparojnë në bamirësi të ndryshme.

Kurani është një thesar i pashtershëm për shpirtin e njeriut. Kurani është një mrekulli që i është bërë dhuratë njeriut për të fituar lumturinë në këtë botë dhe botën tjetër.

Zemrat e besimtarëve që lexojnë dhe veprojnë sipas Kuranit janë të mbushura plot me energji dhe lulëzojnë pors lulet në pranverë. Besimtari që jeton me Kuranin e shikon veten si një univers në miniaturë dhe kjo i jep atij qetësi shpirtërore dhe lumturi. Për njerëzit e zemrës Kurani është një portë madhështore për të hyrë në botën e reflektimit dhe meditimit.

pastrimi i zemrës, po aq sa pastrimi i trupit, sepse sëmundjet e zemrës pengojnë përfitimin nga thesari i Kuranit. Ata që nuk përfitojnë nga mëshira, shërimi dhe udhëzimi i Kuranit, janë në një humbje të madhe. Personat që e kuptojnë më mirë Kuranin janë personat që janë më afër Allahut me devotshmëri. Prandaj për të përfituar nga Kurani dhe për pasojë për të arritur lumturinë në këtë botë dhe në botën tjetër, është e domosdoshme devotshmëria.

Një tjetër çështje që vlen për t'u theksuar është fakti që një shërbim i vogël por i sinqertë mund të jetë më i vlefshëm se shumë ibadete suplementare. Kjo ngjarje në kohën e Pejgamberit ﷺ, e shpjegon shumë mirë këtë çështje:

Një ditë të nxehtë Pejgamberi ﷺ, kishte qëndruar në një vend të përshtatshëm. Një pjesë e sahabëve ishin me agjërim nafile. Ata që ishin me agjërim nga lodhja i zuri gjumi, kurse ata që nuk agjëronin shkuan mbajtën ujë për abdest dhe ngritën çadrat për të krijuar hije. Kur erdhi koha e iftarit Pejgamberi ﷺ, tha:

“Ata që nuk agjëruan morën më shumë shpërblim se agjëruesit.” (Muslim, Sijam, 100-101.)

Po ashtu, angazhimi me punë të dorës së dytë duke neglizhuar fitimin dhe për pasojë rënia në gjendje të mjerueshme ekonomike, përbën një lloj shpërdorimi. Pejgamberi ﷺ, thotë: *“Allahu e do robin e tij i cili lodhet duke kërkuar fitimin hallall”* (Sujuti, Xamius Sagir, I, 65.)

Po ashtu, lutja e bërë në formë kori me zë të lartë dhe zgjatja e saj deri aq sa xhemati të humbas vëmendjen, është një shpërdorim i thelbit të ibadetit. Pejgamberi ﷺ, thotë: *“Mos e ngrini zërin gjatë lutjes sepse ju nuk po i luteni një të shurdhëri.”* (Buhari, Xhihad, 131) Pra lutja me zë të lartë e britma është e ndaluar. Këto lloj shpërdorimesh dëmtojnë atmosferën shpirtërore të ibadetit.

Në një hadith tjetër Pejgamberi ﷺ, thotë: *“Nga ky ummet do të dalë një grup që do ta teprojë në pastërti.”* (Ebu Davud, Taharet, 45)

Allahu kërkon prej nesh të mos i kryejmë ibadetet në formë robotike, larg nga atmosfera shpirtërore, por t'i afrohem Atij me një zemër të mbushur me entuziazëm dhe me një vetëdije të kthjellët.

Kërkojmë prej Allahut të na mbrojë nga të gjitha llojet e shpërdorimeve në ibadet dhe të na bëjë prej atyre që i kryejnë ibadetet me pëkushtim, përqëndrim, qetësi dhe entuziazëm.

Amin!..

Shpërdorimi

i kohës

Jeta është një mirësi tepër e vlefshme, të cilën Krijuesi i gjithësisë ia jep qenies për ta jetuar një herë dhe në një kohë të caktuar. Është kusht i domosdoshëm ta shfrytëzojmë kohën me veprimet më pozitive, në përputhje me vlerat e saj. Sepse koha as nuk merret borxh dhe as nuk jepet... Mund të blihet çdo gjë, përveç kohës së kaluar...

SHPËRDORIMI I KOHËS

Të gjitha mirësitë që i janë dhënë njeriut, si të dhuruarat, ashtu edhe ato që i fiton me mundin dhe djersën e vet, janë dhunti të Zotit, pasi është vetë Zoti që i krijon dhe i jep forcë njeriut për t'i fituar ato, si nevoja kryesore për të. Nisur nga kjo, njeriu nuk duhet të harrojë se mirësitë janë dhunti e Allahut. Ai duhet të jetojë me vetëdijen se këto janë çështje për të cilat nesër do të japë llogari. Në një ajet Kuranor thuhet:

“A menduat se Ne u krijuam kot dhe se nuk do ktheheni te Ne?” (Muminun, 115)

Për rrjedhojë, duhet të mendojmë dhe gjykojmë se nuk jemi plotësisht të lirë në përdorimin e mirësive materiale dhe shpirtërore dhe se ato jemi të detyruar t'i përdorim në përputhje me urdhëresat hyjnore.

Në një tjetër ajet Kuranor na kujtohet përsëri llogaria e madhe dhe na theksohet përgjegjësia që kemi: **“Pastaj, në atë ditë do të pyeteni për të mirat** (e dynjasë).” (Tekathur, 8)

Pra, ashtu siç ka përcaktuar rrugët e fitimit të mirësive të dhëna, Krijuesi i gjithësisë ka vendosur po ashtu disa rregulla dhe parime që duhen plotësuar në përdorimin e këtyre mirësive dhe dhuntive, të cilat i ka përmbledhur në “haramë dhe hallallë”. Edhe shpenzimi i tepërt është një nga këto haramë që të çon në humbjen e mëshirës së Allahut dhe në dënimin hyjnor. Në një ajet kuranor thuhet:

“...Mos e teproni në shpenzim, pasi Allahu nuk i do ata që shpenzojnë tepër.” (Enam, 141)

Shpërdorimi i kohës

Një nga gabimet më të mëdha që bën njeriu në mungesë të vetëdijes, është shpenzimi i tepërt i kohës.

Jeta është një mirësi tepër e vlefshme, të cilën Krijuesi i gjithësisë ia jep qenies për ta jetuar një herë dhe në një kohë të caktuar. Është kusht i domosdoshëm ta shfrytëzojmë kohën me veprimet më pozitive, në përputhje me vlerat e saj. Në çdo moment ka shumë punë që mund të bëhen, por t’u japësh rëndësi atyre që janë më të rëndësishmet për momentin dhe t’i radhitësh të tjerat sipas shkallës së rëndësisë, përbën një çështje me vlerë për përpërdorimin e kohës ashtu siç duhet.

është një veprim mjaft pozitiv dhe i domosdoshëm, por të ushqyerit e fëmijës ndërkohë që në shtëpi bie flaka, është një veprim tepër negativ dhe ka një përgjegjësi të madhe. Në atë moment duhet të përpiqemi të shuajmë zjarrin qoftë edhe me një kovë ujë, pasi kjo detyrë ka një rëndësi shumë më jetike se ajo e mëparshme. Por nëse nuk tregohemi të shkathët, pas një farë kohe do ta gjejmë veten dhe fëmijën në zjarr.

Të vlerësosh fenë e Allahut më shumë se gjërat e tjera për hir të kohës, është një përgjegjësi e kohës.

Momentet më kuptimplote dhe më të bukura të jetës për sahabët, të cilët e vlerësuan kohën në mënyrën më të mirë të mundshme, ishin ato kohë në të cilat ata transmetonin tek njerëzit mesazhin e tevhidit, njësisë. Një sahab i cili ishte në prag të dënimit me varje e falënderoi fatkeqin që i dha tre minuta kohë dhe i tha:

“Dmth kam edhe tre minuta kohë të të thërras në rrugën e Zotit. Shpresoj të udhëzohesh.”

Çdo besimtar e ka obligim moral dhe shpirtëror që t’ua transmetojë bukuritë e Islamit një pjese të njerëzve në ditët e sotme, të cilët kanë humbur në erozionin e imoralitetit dhe të mosbesimit, duke iu afruar atyre me një gjuhë mjaft të ëmbël.

Të shpenzosh me gjëra absurde kohën e cila është në vetvete një pasuri me vlera të pakontestu-

eshme, do të thotë ta vësh në rrezik jetën e Ahiretit. Prandaj koha është një dhunti me vlera ta pakrahasueshme me asgjë tjetër. Në suren Asr, Krijuesi i gjithësisë thotë:

“Pasha kohën! Nuk ka dyshim njeriu është në një humbje të sigurt. Me përjashtim të atyre që besuan, që bënë vepra të mira, që porositën njëri-tjetrin t’i përmbahen të vërtetës dhe që këshilluan njëri-tjetrin të jenë të durueshëm.” (Asr, 1-3)

Në këtë sure, e cila fillon me një betim për kohën, flitet për një shpenzim të tepërt të kohës, e cila nuk është shfrytëzuar për ripërtëritjen e besimit, për punët e mira dhe këshillimin për të shkuar tek Zoti, dhe se një gjë e tillë bëhet shkak për humbje të mëdha. Edhe fakti që flitet për raste të posaçme, për ata që nuk dinë ta vlerësojnë kohën drejtë, është një e vërtetë e hidhur që tregon se ata janë të mashtruar në këtë drejtim.

Krijuesi i gjithësisë i këshillon robërit e vet që ta përdorin me kujdes kohën, në mënyrë që t’i shpëtojnë humbjes dhe të fitojnë shpërblimet hyjnore:

“E kur ta kryesh (obligimin), atëherë mundohu me adhurim (Allahut). Dhe, vetëm te Zoti yt përqendro synimin!” (Inshirah, 7-8)

Pra, sapo të përfundojmë një punë të mirë dhe një adhurim, të kalojmë menjëherë në një punë

tjetër dhe të mos ia lejojmë vetes të na kalojë asnjë pjesë e kohës pa u shfrytëzuar. Jeta është një mirësi e dhunti që na është dhënë për të fituar lumturinë shpirtërore, ndërsa vdekja është si afati i pagimit të një fature huaje, e cila tregon kohën e kryerjes së veprimit. Një tregtar i jep blerësit një faturë si parapërgatitje për larjen e huasë. Afati i përcaktuar këtu është për të përgatitur sasinë që do të paguhet në këtë kohë. Jeta e kësaj bote është një kohë që na është dhënë për të fituar Ahiretin dhe Pëlqimin Hyjnor. Ashtu sikurse një tregtar, i cili nëse nuk e merr seriozisht kohën e pagesës që ka detyrim dhe nuk përgatitet gjatë kësaj kohe për të, si përfundim gjendet në siklet dhe telash, ashtu edhe njeriu është në humbje për sa kohë që nuk e përdor mirë kohën që i ka caktuar Allahu për të jetuar. Çdo njeri, që nga momenti kur vjen në jetë e ka një datë të vdekjes, kohë e cila nuk dihet. Ky është pikërisht momenti i takimit me Azrailin. Edhe pse është e qartë data e pagesës, nuk dihet se kur do përfundojë jeta e njeriut. Kjo është një e vërtetë e hidhur që na bën të bëhemi gati në çdo moment për dhënien e llogarisë.

Një nga bazat themelore të etikës mistike shpreh qartë se është shumë e domosdoshme që koha, si një mirësi e madhe që na është dhënë, duhet të përdoret sa më me kujdes. Çdo besimtar që dëshiron të pastrojë zemrën dhe shpirtin e tij duhet të mendojë që llogaria mund të vijë në çdo moment, përderisa nuk dihet ardhja e vdekjes (exhel), dhe

nisur nga kjo, kohën duhet ta shfrytëzojë me vepra të mira, t'i lërë punët e panevojshme dhe mos të flasë gjëra të pakuptimta, pra e thënë ndryshe me shprehjen e Mevlanës, duhet ta mbrojë gjuhën nga të qenurit “Maskara i fjalës”. Kështu e shpreh Allahu i lartmadhëruar, me shprehjen kuranore, cilësinë e besimtarëve “të shpëtuar: **“Ata të cilët i shmangën të kotës (fjalë a punë).”** (Muminun, 3)

“(Robërit e Zotit janë) **Edhe ata që nuk dëshmojnë rrejshëm dhe kur (rastësisht) kalojnë pranë së keqes, kalojnë duke e ruajtur karakterin e vet.**” (Furkan, 72)

Besimtari i devotshëm duhet të jetë në çdo moment në dijeni për botën e tij të brendshme dhe të gjykojë se në ç'shikallë ka arritur pendimi, falënderimi dhe pëlqimi. Ai duhet të pendohet për ato kohë që ka kaluar ashtu në pavetëdije, duke bërë një përlogaritje për mirësitë që i janë dhënë. Duhet të shpëtojë nga ankthet e panevojshme të së ardhmes duke i kushtuar kujdes vetëdijes dhe të merret me gjendjen e tij shpirtërore. Pra duhet të jetë një njeri i pjekur i cili ia di vlerën kohës që jeton, thënë ndryshe “ibnu'l-vakt”, dhe të jetojë i përgatitur për Botën Tjetër. Harxhimi pa kriter i kohës është një humbje shumë e madhe. Vetë i Dërguari i Allahut ﷺ ka thënë:

“Njerëzit e Xhenetit nuk do ndjejnë mall për asgjë tjetër, por vetëm për kohën që kanë kaluar

në këtë botë pa përmendur Allahun.” (Hejthemi, X, 73-74.) Nëpërmjet kësaj thënieje na ka kujtuar se duhet ta vlerësojmë kohën me punë të dobishme, që do të jenë një pasuri e jona për Jetën e Përtëjme. Nëse mirësitë të ikin nga dora, pendimi nuk ka më vlerë. Prandaj sa ta kemi mundësinë, le ta vlerësojmë jetën me punë të dobishme dhe të përpiqemi t’i japim hakun çdo gjëje që kërkon falënderim. Për shembull, mirësinë e të folurit le ta shfrytëzojmë me përmendjen e Zotit, si një shërim për zemrat tona.

Kështu e këshilloi Pejgamberi ﷺ, Hafsën: “*O Hafsa! Ki kujdes në të folurit e tepërt, pasi e folura e tepërt, përveçse gjatë përmendjes së Allahut, e vret shpirtin. Përmende Zotin shumë! Kjo e ripërtërin zemrën!*” (Ali el Muttaki, 1, 439/1896.)

Allahu i Lartmadhëruar na këshillon të jemi të kujdesshëm në dy çështje:

“Dhe jepni nga ajo që Ne u kemi dhënë juve, para se ndonjërit prej jush t’i vijë vdekja, e atëherë të thotë: ‘O Zoti im, përse nuk më shtyve edhe pak afatin (e vdekjes), që të jepja lëmoshë e të bëhesha prej të mira!’” (Munafikun, 10)

Ajeti i mëposhtëm tregon qartë se si kthehen mbrapa vajtimit dhe pretekstet e atyre që e shka-tërruan jetën e tyre:

“Dhe ata do të klithin: ‘O Zot ynë, nxirrna e të bëjmë vepra të mira, e jo si ato që i bënim!’”

Po a nuk u dhamë juve jetë aq sa ai ka dashur të mendojë, ka mundur të mendojë gjatë asaj kohe, madje juve u ka ardhur edhe peygamberi, pra shijoni, se për zullumqarët nuk ka ndonjë ndihmëtar.” (Fatir, 37)

Një tjetër arsye pse keqpërdoret koha, sikurse ndodh me të gjitha mirësitë e tjera në jetë, është mungesa e vetëdijes mbi vdekjen, apo tentativa për t'i qëndruar larg asaj. Në një hadith thuhet:

“Kujtojeni shumë vdekjen e cila zhduk rrënjësisht të gjitha dëshirat” (Tirmidhi, Kijamet, 26.) Ata të cilët vazhdojnë në rrugën e tyre të gabuar, pavarësisht këshillave Pejgamberore, padyshim që do të kenë një fund të dhembshur.

Një ditë, i Dërguari i Allahut ﷺ tha: *“Nuk ka asnjë njeri që do të vdesë dhe nuk do të pendohet.”*

Sahabët e pyetën: *“Për çfarë të pendohet, o i Dërguari i Allahut”*

I Dërguari i Allahut iu përgjigj: *“Personi bami-rës do pendohet që nuk ka shpenzuar më shumë, ndërsa keqbërësi që nuk ka hequr dorë nga të këqijat.”* (Tirmidhi, Zuhd, 59.)

Kur njeriu sheh me syrin e zemrës rrjedhën e Fuqisë Hyjnore të pasqyruar në mbarë gjithësinë, e ndjen veten të detyruar të mendojë se si duhet të pozicionohet në këtë jetë. E vërteta më e madhe

që duhet ta lidhë njeriun me jetën, është çështja e vdekjes. Sa pamje e mahnitshme për njeriun është ai moment lamtumire. Kush e njeh vdekjen dhe e kupton se është udhëtar i Ahiretit, nuk bëhet pre e lojërave të kësaj jete dhe nuk humbet kohë me to. Në Kuran thuhet:

**“Ne nuk krijuam qiejt e tokën dhe çka ndër-
mjet tyre, pa një qëllim. Por, Ne i krijuam të dyja
me qëllim të caktuar, mirëpo shumica e tyre nuk
dinë.”** (Duhan, 38-39)

Sikur të gjitha mirësitë e përkohshme të mbli-
dhen tek një njeri, dhe sikur ky njeri të jetojë edhe
një mijë vjet, ç'dobi ka! Në fund të fundit, vendi ku
do të futet a nuk do të jetë kjo tokë të cilën e shkelim
me këmbë?! Si nuk merr njeriu mësim, ndërkohë që
këshillohet përherë gjatë gjithë kohës. Sa mashtrim
i frikshëm është të pandehësh se lojërat e kësaj jete
janë të vërteta!..

Imam Shafiu thotë: *“A kanë leverdi karvanet
të ndërtojnë shtëpi gjatë udhëtimit?”*

Një jetë e tillë nuk është gjë tjetër vetëm se një
lojë në fëmijëri, një kënaqësi në rini, një papjekuri
në moshë madhore, një mall për të shkuarën në
pleqëri dhe një mijë e një përpjekje. Vdekja e pret
njeriun në çdo çast në pritë. Sa shpenzim i tepërt
në jetë është lodhja me kënaqësitë e përkohshme
deri në ditën e fundit, pa lënë mënjanë zbukurimet
e kësaj bote, vetëm e vetëm për të fituar qetësinë

që të jep jeta larg mendimit për Ahiretin!.. Sa mall do të ndjejnë një ditë për kohën e çuar dëm, ata të cilët e shkatërruan kohën e tyre sikur nuk do të vdisnin asnjëherë!...

Ata, të cilët e kanë dhënë veten e tyre pas kënaqësive epshore, i shmangen vazhdimisht të menduarit për jetën e varrit dhe atë të përtejmen, duke u përpjekur të jetojnë jetën e tyre mbi planin epshor. Prandaj vdekja për ta është një ankth për të ardhmen dhe një frikë e tmerrshme, pasi njeriu dëshiron të jetojë në një botë të cilën e ka imagjinuar dhe i ka dhënë shpirtin. A është e mundur që një njeri, i cili ka shkatërruar Ahiretin duke u përkujdesur për këtë botë, ta lërë vilën e tij luksoze dhe të kërkojë të jetojë në një rrënojë? E kundërta, a mund të konceptohet që një besimtar, i cili e mendon thellësisht Ahiretin, të trembet nga frika për varrin?

Kështu na e tregon Rumi rrugën për të shpëtuar nga të fshehtat e kësaj bote dhe për të arritur lumturinë e përhershme:

“Mos e përqafo shumë pasurinë, që kur të vijë koha e caktuar ta kesh të lehtë ta lësh! Edhe e lë lehtë, edhe fiton sevape! Mbështetju fort Atij që të qëndron më afër, Ai është i Pari dhe i Fundit!”

Shumica e njerëzve frikësohen nga vdekja fizike e tyre, por në fakt ajo që duhet t'i frikësojë më shumë është vdekja e shpirtit.

Për çdo qenie të gjallë ka një frymë të fundit, e cila nuk mund të shtyhet më tutje. Koha ecën me hapa të shpejtë sipas përcaktimit të Zotit. Në jetën e kësaj bote, pak a shumë është e mundur të marrësh çdo gjë dhe të kthesh prapa shumë gjëra, por kohën e kaluar kurrë... Askush nuk mund të qëndrojë indiferent kur një copëz e vogël floriri hidhet në kosh, por sa e habitshme është kur qëndrojmë indiferent ndaj kohës që kalon, për të cilën edhe po të japim miliona flori, nuk mund ta marrim dot mbrapsht.

Feriduddin Attar thotë: *“Janë katër gjëra që s’mund të të kthehen prapa pasi i ke humbur: fjala e dalë nga goja, shigjeta e gjuajtur, aksidenti i bërë dhe një jetë e harxhuar kot.”*

Një mik i ngushtë i Zotit, për të kuptuar mirë vlerën e kohës dhe për ta çmuar atë sa më mirë, jep këto këshilla: “Bëju vizita të herëpashershme në spital të sëmurëve! Falëndero Zotin për gjendjen tënde shëndetësore dhe mendo edhe gjendjen e atyre të sëmurëve! Shko herë pas here në burgje dhe gjyko për jetën e përvuajtur të njerëzve të burgosur! Mendo për një çast se krimi është kryer për një moment të caktuar, në mënyrë të pavetëdijshme, nga ana tjetër ashtu i rrënuar shpirtërisht hyr në burg e mendo që edhe ti mund të ishe në vendin e tyre! Falëndero Zotin që të mbrojti dhe ruajti për të mos rënë në këtë gjendje! Lutu edhe për shpëtimin e atyre që janë atje! Më pas shko në varreza, dija

vlërën kohës, duke menduar se nuk ka asnjë peshë pendimi pasi të kesh humbur mirësinë e jetës! Lexo një Fatiha për të vdekurit dhe përpiqu ta shfrytëzosh këtë kohë të mbetur duke falënderuar Zotin tënd!”

Kjo do të thotë që një besimtar duhet të përpiqet të bëjë një jetë të devotshme pa e harruar Krijuesin e gjithësisë në asnjë kohë dhe vend. Allahu thotë:

“E mos u bëni si ata që harruan Allahun, pra (Allahu bëri që ata) harruan vetveten! Të tillët janë fasikët.” (Hashr, 19)

Pasi shpjegon se çuarja dëm e kohës dhe harxhimi i tepërt i saj me njerëz që nuk kanë preokupime të tjera në jetë, është një nga turpet më të mëdha të nefsit, Ebu Abdurrahman Sulemi tregon se si mund të kurohet një dukuri e tillë:

“Duhet ta kuptosh kohën si gjënë më me vlerë në jetë dhe ta shfrytëzosh atë me punët më të vlefshme siç është ajo vetë, pra duke përmendur Allahun, duke E adhuruar përherë dhe duke forcuar devotshmërinë në shpirtin tënd. I Dërguari i Allahut ﷺ ka thënë: ‘Lënia mënjanë e gjërave që nuk i interesojnë njeriut, është tregues i një myslimanizmi të mirë.’” (Tirmidhi, Zuhd, 11.)

Hadithi njofton se është një detyrim moral i yni vetëdijësimi mbi vlerën e kohës dhe më pas vijon:

“Dija vlerën pesë gjërave para se të vijnë pesë të tjera: vlerën e rinisë para pleqërisë, vlerën e shëndetit para se të sëmuresh, vlerën e pasurisë

para se të varfërohesh, vlerën e kohëve të lira para se të vij në kohët e zëna dhe vlerën e jetës para se të vijë vdekja.” (Hakim, el-Mustadrek, IV, 34, Buhari, Rikak, 3; Tirmidhi, Zuhd, 25.)

“Në ditën e gjykimit robi nuk lëviz nga vendi pa u pyetur për katër gjëra:

- 1. Për jetën - me çfarë e zhduku atë?*
- 2. Për rininë - ku e kalbëzoi atë?*
- 3. Për pasurinë - ku e fitoi dhe ku e shpenzoi?*
- 4. Për diturinë - çfarë bëri me të?”* (Tirmidhi,

Kijame, 1.)

“Ka dy mirësi të cilat shumica e njerëzve mashtrohen kur i përdorin: Shëndeti dhe koha e lirë.” (Buhari, Rikak, 1.)

Allahu na njofton në shumë ajete kuranore se në Ahiret do të pyetemi për të gjitha mirësitë materialo-shpirtërore që na janë dhënë. Dijetarët Islamë kanë dhënë mendime të ndryshme për sa i përket mirësive më të rëndësishme për të cilat do merremi në llogari Ditën e Gjykimit.

Ibn Mesud رضي الله عنه, thotë se këta janë “Siguria, shëndeti dhe koha e lirë”. Muavije ibn Kurre رضي الله عنه thotë: “Llogaria më e tmerrshme në ditën e gjykimit është ajo e kohës së lirë”. (Bursevi, X, 504.)

Kjo këshillë e Gazaliut në lidhje me shpenzimin e tepërt të kohës, ka shumë domethënie:

“Bir! Mendo që sot ke vdekur. Sa do të mër-

zitesh për kohët që i ke kaluar ashtu i pavetëdijshëm. ‘Ah sikur!’- do të thuash, por pa kuptim.”

Xhunejd Bagdadi thotë:

“Një ditë e kësaj bote është më me vlerë se një mijë vite të Ahiretit. Fitorja dhe humbja i përkasin kësaj bote. Në Ahiret nuk ke çka të fitosh apo të humbësh.”

Koha e humbur nuk zëvendësohet. Kjo pasi të gjitha dosjet e së kaluarës janë mbyllur. Të paktën të përpiqemi t’i zëvendësojmë ato nëpërmjet anës shpirtërore, duke bërë lutje dhe adhurime për Krijuesin tonë.

Lumi i jetës rrjedh shumë shpejt. Ditët e kësaj jete të përkohshme të kufizuara nga Vullneti Hyjnor, janë si pikat e ujit në një gotë. Të mos harrojmë se për çdo ditë që kalon ndodh një pakësim i ujit në gotë, largohemi një ditë më shumë nga kjo botë dhe i afrohem një ditë më shumë jetës tjetër.

Meqenëse exheli nuk dihet se kur vjen, duhet të kujtojmë se në çdo moment mund të takohemi me Azrailin, në mënyrë që në frymën e fundit të mos shohim dramën tonë.

Nexhip Fazël thotë:

*Në momentin e frymës së fundit,
kur perdet e jetës ulen dhe ngrihen,
t’i themi Azrailit “Mirë se erdhe”!*

Zoti na mundësoftë ta kalojmë këtë jetë të mbetur me adhurime ndaj Zotit dhe ta japim frymën e fundit si myslimanë. Zoti na e mundësoftë ta kuptojmë mirësinë e kohës që na është dhuruar, në të cilën jetojmë botën tonë të brendshme dhe të jashtme, për të bërë kështu një jetë larg shpenzimeve të tepërta!

Amin!..

Shpërdorimi

në dituri

Shpirti që do të ndriçojë dhe
edukojë shoqërinë, nuk është
shpirti i cili thjesht është i
dhënë pas librave, por shpirti i
besimtarëve të mirë i cili është
thelluar dhe mbruajtur me
urtësitë kuranore.

SHPËRDORIMI NË DITURI

Shpirti i mbruajtur me diturinë e vërtetë nuk është ai që qëndron gjithë ditën mbi libra voluminoz, por shpirti i besimtarit të mirë që thellohet mbi urtësitë e Kuranit dhe i shërben me mëshirë njerëzimit.

Të dish do të thotë të zgjidhësh enigmën e qëllimit të krijimit dhe të përfitosh shpirtërisht nga krijimi i Allahut. Zbukurimi i jetës me mirësjellje, modesti, shpirtshmëri dhe kuptim bëhet i mundur duke qëndruar larg shpërdorimit dhe sjelljeve të tjera negative. Shpërdorimi është lajmëtar i fatkeqësisë në individ, familje dhe shoqëri.

Të gjitha mirësitë që i janë dhuruar njeriut janë një amanet në dorën e tij. Nëse këto mirësi nuk shfrytëzohen në vendin e duhur, por shfrytëzohen për të plotësuar kënaqësitë e egos, atëherë Allahu e merr begatinë prej e aty.

Shpërdorimi nuk duhet të kufizohet vetëm me pasuritë materiale, sepse ai në fakt ka të bëjë me

të gjitha çështjet e jetës. Kalimi i kohës me punë boshe është shpërdorim, angazhimi me dituri të padobishme dhe përdorimi i saj për interesa vetjake është shpërdorim i madh.

Shpërdorimi në dituri

Dituria është një aktivitet sublim që plotëson nevojën natyrale të njeriut për të mësuar. Dituria, e cila qëndron në majë të aktiviteve njerëzore, i jep mundësi besimtarit ta njohë nga afër Krijuesin dhe ta adhurojë Atë.

Niveli më i lartë i diturisë është njohja e Allahut. Të gjitha aktivitetet e njohurisë që nuk ndihmojnë njeriun në këtë botë spovash dhe nuk e afrojnë me Allahun, janë shpërdorime të mirëfillta. Dituria që nuk përçon urtësi është keqpërdorim i prirjes natyrale të njeriut për të mësuar.

Termi dituri në Kuran përmendet si cilësi që e afron dhe e bën më të devotshëm njeriun ndaj Allahut. Ajeti kuranor thotë:

“A mund të krahasohet ai që falet natën, duke bërë sexhde dhe duke qëndruar në këmbë e që ruhet prej jetës tjetër dhe shpreson në mëshirën e Zotit të tij (me jobesimtarin)?! Thuaj: “A JANË TË BARABARTË ATA QË DINË DHE ATA QË NUK DINË?! Vetëm mendarët i pranojnë këshillat!” (Zumer, 9)

Ky ajet, i vlerësuar në kontekst, na jep një përkufizim shumë të qartë të diturisë dhe injorancës njëkohësisht. Për të qenë pjesë e grupit që e njohin në thelb urtësinë dhe të vërtetën, duhet të bëhet kujdes në këtë çështje:

1. Të falet rregullisht namazi i natës dhe të këndohet Kuran, sepse të dyja këto janë mënyra komunikimi me Krijuesin e gjithësisë.

2. Të bëhet kujdes në çdo moment për sjelljet, duke pasur parasysh që për çdo veprim do të jepet llogari në Ditën e Gjykimit.

3. T'i lutemi vazhdimisht Allahut duke shpresuar mëshirën dhe faljen e Tij.

4. Të jetohet një jetë që të afron tek Allahu, pra një jetë në gjendje devotshmërie dhe qëndrimi larg veprimeve që çenojnë devotshmërinë.

5. Të zhvillohet vetëdija se në çdo moment dhe vend jemi nën vëzhgimin e Allahut.

6. Të përpiqemi vazhdimisht për të mbrojtur zemrën nga ambiciet e sëmura.

Kurse cilësitë kryesore **të të paditurve** janë:

1. Mosbesim dhe mosmirënjohje.

2. Kur janë në gjendje të mirë e harrojnë Allahun, kujtohen për Të vetëm kur janë në vësh-tirësi.

3. Rënia pas dëshirave dhe ambicieve personale dere në shkallën e vetëpëlqimit. Allahu në Kuran thotë: **“A e ke parë ti atë që epshin e vet e ka marrë për zot?...”** (Furkan, 43.)

Të gjitha shkencat janë zbulim dhe evidentim i ligjeve që Allahu ka vendosur në univers. Zhvillimi i shkencës është i lidhur më shumimin e zbulimeve të këtyre ligjeve që ka vendosur Allahu. Por thjesht zbulimi i ligjeve të Allahut në unives nuk përbën diturinë që të çon në njohjen e urtësisë dhe qëllimit të krijimit. Dituria, në kuptimin e plotë të saj, është njohja e urtësisë së ardhjes dhe largimit nga kjo botë.

Dituri është të përfitosh shpirtërisht nga madhështia e Krijimit të Allahut.

Dituri është të gjesh atë që ke nevojë dhe sipas Kuranit ajo për të cilën kemi nevojë është vdekja duke qenë musliman.

Dituri është së pari shpëtimi nga skllavëria e egos dhe vetëllogaria para se të gjykohesh nga gjykata hyjnore.

Rumiu, i zhytur në të vërtetë e diturisë dhe detin e njohjes, kur ndodhej në nivelin literal të diturisë tha: “isha i papjekur”, kur filluan nga zemra t’i buronin urtësi tha: “U poqa” dhe kur arriti pjekurinë, etapë në të cilën urtësitë e universit iu shfaqën si në një libër, tha: “U dogja”.

shtohet modestia dhe urtësia. Njeriu sa më shumë thellohet në urtësi, aq më shumë e kupton dobësinë e tij përballë Fuqisë Hyjnore. Në këtë mënyrë ai kupton paaftësinë e vet, njeh veten e vet dhe duke njohur veten, njeh edhe Krijuesin.

I dituri njeh Zotëruesin e vërtetë të krijesave, i do dhe ushqen mëshirë dhe dashuri për krijesat për hir të Krijuesit të tyre.

I dituri fal, duron, dashuron, sakrifikon dhe kërkon devotshmërinë.

I dituri nuk fyen, nuk lëndon, nga gjuha e tij buron vetëm mirësi.

I dituri gjithmonë përpiqet të jetë afër Allahut. Ai e përmend atë kur është në këmbë, ulur, shtrirë, apo duke ecur.

I dituri është gjithmonë në gjendje meditimi mbi madhësitinë e krijimit.

I dituri është njeri zemre.

I dituri është i lumtur në çdo vend dhe në çdo gjendje.

I dituri ndjen përgjegjësi për ummetin.

I dituri ndjen përgjegjësi për atdheun, kombin dhe flamurin, sepse ruajtja e dinjitetit është e mundur përmes ruajtjes së atdheut dhe kombit.

I dituri, për të shpëtuar nga prangat e egos, i jep rëndësi jetës shpirtërore.

I dituri nuk mashtrohet nga kënaqësitë e përkohshme të kësaj bote.

I dituri e shpëton veten nga sëmundjet e zemrës si smira dhe fama.

I dituri arrin një gjendje shpirtërore që nuk i hyn në sy asnjë nga bukuritë dhe kënaqësitë e kësaj bote.

I dituri kupton dobësinë e vetë përballë madhësisë hyjnore dhe vetëdijësohet për njohurinë e pakët.

I dituri kupton se çfarë i duhet në jetë.

I dituri është në gjendje shërbimi, modestie dhe mëshire karshi krijesave të tjera.

I dituri mahnitet nga mrekullia e krijimit.

I dituri kupton gjuhën universale, sepse me të diturin flet gjithkçka.

I dituri e ka zemrën dhe mendjen në ekuilibër të plotë.

I dituri është në gjendje entuziazmi prej imanit.

I dituri arrin nivelin e gnosës.

I dituri mendon jo mbi shkakun, por mbi Krijuesin e shkakut.

Ai që njeh Allahun është më i dituri. Kurse kush nuk njeh Atë, nuk di asgjë. Një zemër që nuk njeh Allahun është e verbër.

Pejgamberi ﷺ, thotë: “Sikur të dinin atë që di unë do të qeshnit pak dhe do të qanit shumë... Por do t’i luteshit Allahut në shkretëtirë me përgjërim të thellë.” (Ibn Maxhe, 19.)

Kur vdiq Omeri ﷺ, Abdullah ibn Mesudi ﷺ tha:

“Nëntë e dhjeta e diturisë iku.”

Sahabët thanë:

“Akoma kemi dijetarë në mesin tonë.”

Ibnu Mesudi ﷺ ia ktheu:

“E kam fjalën për diturinë e gnosës.”

Ajeti Kuranor thotë:

“...Në të vërtetë, nga robërit e Tij, Allahut i frikësohen vetëm dijetarët...” (Fatir, 28)

Siç kuptohet edhe nga ajeti, dituria që nuk zgjon ndjenjën e frikës dhe devotshmërisë ndaj Allahut, nuk është dituria për vlerën e së cilës flasin Kurani dhe Hadithi. Një tjetër problem shqetësues është neglizhenca ndaj një sërë urdhëresash me pretekstin e të qenit në kërkim të diturisë. Kjo nuk është gjë tjetër përveçse një vetëmashtrim i qartë.

Nuk ka dyshim që dituria tokësore është e domosdoshme. Vlera e saj rritet kur përdoret si duhet, kur përdoret në dobi të njerzëve. Këto lloj shkencash janë shumë të rëndësishme sepse

japin kontributin e tyre për të sjellë argumente nga madhështia e krijesave të Allahut. Përmes këtyre shkencave, arti dhe mrekullia e Allahut në univers kuptohet më mirë dhe qartë. Zhvillimi teknologjik, astronomia, shkenca e gjenetikës dhe çdo aktivitet tjetër shkencor, çdo ditë e më tepër po i ofron njerëzve madhështinë e Fuqisë Hyjnore.

Ajeti kuranor thotë:

“Ne do t’u tregojmë atyre shenjat Tona në hapësirat tokësore e qiellore, si dhe në vetvete, derisa t’u bëhet plotësisht e qartë se ai (Kurani) është e vërteta. Vallë, a nuk të mjafton ty që, Zoti yt është Dëshmues i çdo gjëje?!” (Fusilet, 53)

Në fakt, ajo që synohet të arrihet përmes diturisë është zbulimi i enigmave në botën fizike dhe metafizike, për të arritur sa më të plotë njohjen e Allahut. Dituria përmes zbulimeve që arrin në fusha të ndryshme, duhet t’i shërbejë zemrës për të arritur një gradë më të lartë shpirtërore. Çdo zbulim i ri është një argument më tepër për ekzistencën dhe madhështinë e Krijuesit. Por fatkeqësisht, megjithëse shkenca çdo ditë e më shumë po zbulon dhe sjellë argumente të ekzistencës së Zotit, përsëri shumë zemra janë neglizhente dhe indiferente përballë gjithë këtyre mrekullive që Allahu ka vendosur në univers.

Ata që e përdorin diturinë për qëllime të këqija, duke dëmtuar në këtë mënyrë njerëzit, në

të vërtetë kanë tradhëtuar diturinë dhe për pasojë kanë rënë në një shpërdorim dhe keqpërdorim masiv të kapaciteteve mendore dhe shpirtërore. Prandaj është e domosdoshme që shkenca të jetë nën kontroll dhe të udhëhiqet nga drita e Kuranit dhe Sunetit. Shkenca që është e privuar nga kjo dritë, është e destinuar të kthehet në dëm të njeriut.

Fatkeqësisht sot vlerësohet vetëm aftësia intelektuale e njeriut. Kurse gjendja e botës shpirtërore të tij dhe aftësia për ta përdorur në mënyrë të dobishme diturinë, nuk vlerësohen dhe nuk u jepet rëndësi fare. Por për të arritur lumturinë në këtë botë dhe në botën tjetër, nuk mjafton vetëm shkenca.

Një person që është shumë i aftë në fushën e jurisprudencës, por që nuk ka arritur sa duhet pjekurinë shpirtërore, në vend që të japë drejtësi, i bën padrejtësi njerëzve. Po ashtu, edhe një mjek në vend që të jetë burim shërimi, mund të shndërrohet në një kasap të vërtetë. Një prijës të cilit i mungon mëshira dhe dashuria, sa do i aftë të jetë, do të shtypë këdo që ka nën sundim. Këto dëme, të cilat nuk mund t'i bëjë një injorant, arrin t'i bëjë një i shkolluar dhe i arsimuar. Përdorimi i diturisë në mënyrë të gabuar sjell humbjen e madhe në Botën Tjetër.

Rumi, në veprën e tij të famshme Mesnevi, e përshkruan kështu këtë të vërtetë:

“Personi i ditur dhe i aftë është i dobishëm,

por nxirr mësim nga Iblisi dhe mos i beso shumë diturisë tënde. Mos harro që Iblisi, i cili është i dëbuar nga mëshira e Allahut, ishte një nga më të afërtit e Tij, ishte prijësi i engjëjve, por filloi të mburrej nga dituria dhe pozita që kishte. Filloi ta shihte më përçmim Ademin ﷺ, dhe si përfundim u poshtërua vetë dhe u privua përgjithmonë nga mëshira e Allahut.”

Një dituri që e bën njeriun mendjemadh, edhe nëse duket e dobishme, nuk i jep asnjë përfitim personit, përveç humbjes së sigurt. Prandaj Pejgamberi ﷺ, kur lutej për dituri, gjithmonë lutej kështu:

“O Zot më jep dituri të dobishme dhe më mbro nga dituria e padobishme.” (Muslim, dhikër, 73.)

Ashtu si mësimi i njohurive themelore të fesë është farz ajn, edhe mësimi i veprave të zemrës si sinqeriteti, durimi, syfaqësia, mburrja është farz ajn. Anashkalimi i tyre sjell humbje të sigurt në Botën Tjetër. Nëse nuk je i pajisur më dituri të dobishme, sado i ditur të jesh, përfundimi do të jetë dështimi.

Imam Gazaliu, në lidhje me shpërdorimin e kohës dhe përpjekjes gjatë mësimin të diturisë, jep këto këshilla:

“Dituria që mëson duhet të jetë e tillë që t’i japë lulëzim zemrës dhe bukuri moralit. Për shembull, nëse mëson që do kesh edhe një javë

jetë, menjëherë angazhohesh në mësimin e diturisë së dobishme, kontrollon zemrën, ndërpret të gjitha lidhjet me interesat materiale dhe përpiqesh të bësh vepra të mira. Por njeriut mund t'i vijë vdekja në çdo moment. Prandaj dituria me të cilën angazhohesh duhet të jetë e atillë që të të lartësojë shpirtërisht.”

Dituria kërkon përpjekje të jashtëzakonshme. Thelbi i diturisë bëhet i dukshëm përmes zbatimit të saj. Dituria e pazbatuar, siç e përkruan edhe Kurani, është si një kafshë që mbart në shpinë libra.

Dituria konsiderohet e tillë kur e çon personin tek njohja e Krijuesit të gjithësisë, në vepra të mira dhe devotshmëri. Edhe shejtani ishte shumë i ditur, po ashtu edhe Karuni ishte shumë i ditur, por nuk u vlejti dituria. Ajo dituri i bëri mendjemëdhenj, çka u solli një përfundim të dhimbshëm.

Pra nëse dituria nuk shndërrohet në vepër, nuk bëhet pjesë e moralit, nuk e pajis njeriun me cilësi të larta shpirtërore, të gjitha përpjekjet e dhëna për ta arritur atë janë shpërdorim dhe humbje kohe.

Nuk duhet të harrojmë që Allahu të gjitha sekretet e njeriut dhe universit i ka përmbledhur në Kuran. Thelbi i gjithë diturisë është në Kuran.

“Ai i ka çelësat e së padukshmes dhe vetëm Ai i njeh ato. Ai e di ç’ka në tokë dhe në det; asnjë gjeth nuk bie, pa e ditur Ai dhe nuk ekziston

asnjë kokërr në errësirën e tokës, as e njomë, as e thatë, që të mos jetë shënuar në Librin e qartë (Leuhi Mahfudh)." (En'am, 59)

Po ashtu në suren Rrahman thotë: **"I Gjithëmëshirshmi ua ka mësuar Kuranin (robërve të Tij), ka krijuar njeriun dhe i ka mësuar atij të folurit e qartë."** (Rrahman, 1-4)

Kurani është mesazhi i fundit i Allahut për një-rëzimin.

Ajo që ka më shumë nevojë ummeti musliman është dituria e Kuranit. Prandaj duhet t'i japim më shumë rëndësi mësimit dhe thellimit në Kuran dhe në shkencat e tij. Për ta kuptuar drejt Kuranin duhet një atmosferë e caktuar shpirtërore, duhet një përfshirje shpirtërore në vetë Kuranin. Kurani i tërheq vëmendjen besimtarëve duke i thënë:

"Edhe ata, që, kur paralajmërohen nga shpalljet e Zotit të tyre, nuk bëhen as të shurdhër, as të verbër." (Furkan, 73)

"Vërtet, Ne u kemi sjellë njerëzve shembuj në këtë Kuran për çdo gjë, për t'ua vënë veshin." (Zumer, 27)

Prandaj është e domosdoshme që gjatë angazhimit me Kuran të krijojmë një lidhje shpirtërore me të. Aq sa është e rëndësishme pastërtia fizike, aq është e rëndësishme edhe pastërtia shpirtërore. Përsëri në Kuran thuhet:

“Vallë, a nuk përsiaten ata për Kuranin apo i kanë zemrat të kyçura?!” (Muhamed, 24)

“Vërtet, kushdo që e pastron shpirtin, do të shpëtojë.” (Shems, 9)

Kurani, i cili është udhërrëfyese ynë, na fton në meditim dhe reflektim. Ata që janë të devotshëm e kuptojnë më mirë Kuranin. **“...prandaj ruajuni Allahut! Allahu ju mëson ju...”** (Bekare, 282)

Kurse në një ajet tjetër u tërheq vëmendjen në këtë mënyrë besimtarëve:

“Ne e kemi zbritur (Kuranin) në gjuhën arabe (për të qenë) si gjykim (për njerëzit). Por, nëse ti ndjek dëshirat e tyre, pas dijes që të ka ardhur, ti nuk do të kesh as ndihmës, as mbrojtës prej Zotit.” (Rrad, 37)

Ajeti kuranor tregon prioritetet që duhet të kenë besimtarët në rrugën e diturisë. Prioriteti i tyre i parë duhet të jetë kultura e Kuranit. Nuk mund të imagjinohet dituria pa Kuran. Fatkeqësisht në ditët tona disa njerëz e kanë kaluar në plan të dytë, madje në plan të tretë, kulturën e Kuranit.

Fakti që besimtarët i dërgojnë fëmijët vetëm gjatë pushimëve të verës për të mësuar Kuran, tregon mungesën e seriozitetit në lidhje me çështjen. Është fatkeqësi dërgimi i fëmijëve në kurset e Kuranit thjesht për të mbushur kohën e lirë. Një tjetër problem është mosdhënia e rëndësisë

së duhur kuptimit të Kuranit. Nuk mjafton thjesht leximi i Kuranit, krahas leximit duhet me patjetër të thellohemi në kuptimin e tij, i cili është dhurata më e madhe që Allahu i ka falur njeriut. Dhënia rëndësi e diturive të tjera, duke anashkaluar Kuranin, është kërkimi i suksesit dhe të ardhmes në rrugë të gabuar. Njeriu ka nevojë më shumë për ushqim shpirtëror, sesa ushqim material.

Sa bukur e përshkruan Mevlana:

“Mos u lodh shumë duke ushqyer stomakun sepse ai është një kurban që do t’i dorëzohet tokës. Ti interesohu më shumë të ushqesh zemrën. Ajo të dërgon në lartësitë qiellore. Jepi zemrës ushqim shpirtëror. Jepi vetes mendim të pjekur në mënyrë që të shkosh i fortë në destinacionin përfundimtar.”

Dëshirat dhe kënaqësitë tokësore janë në rolin e prangave për jetën shpirtërore. Nuk shkohet tek Zoti me një zemër të dobët. Prirja ndaj kënaqësive është si një gurë i rëndë gjatë rrugëtimit shpirtëror. Me një gurë të tillë as nuk notohet, as nuk fluturohet. Nëse njeriu nuk angazhohet me punë të mira, puna e keqe fillon të angazhohet me të.

Sa bukur e thotë poeti i famshëm Sadi Shirazi!:

“Në botën e kënaqësive, shpirtit të njerëzve i neveritet vetja.”

Është mangësi e madhe të kërkosh lumturi nga

mjerimi. Lumturia nuk sigurohet nga diplomat e marra, por nga Krijuesi i gjithësisë.

Allahu thotë në Kuran: **“Allahut i takojnë thesaret e qiejve dhe të Tokës, ndonëse hipokritët nuk kuptojnë.”** (Munafikun, 7)

Nuk duhet të harrojmë që shpirti që do të ndriçojë dhe edukojë shoqërinë, nuk është shpirti i cili thjesht është i dhënë pas librave, por shpirti i besimtarëve të mirë i cili është thelluar dhe mbrujtur me urtësitë kuranore.

Kurse Poeti i famshëm Mehmet Akif Ersoi, recetën e duhur të brezave për shërimin e shpirtit, e ka përmbledhur kështu:

*Frymëzimin duhet ta marrim nga Kurani
Të përçojmë islamin në epokën moderne...*

Allahu na ruajtë nga mbajtja e ngarkesës së rëndë të zemrave të sëmura, që janë shkatërruar për shkak të privimit nga Kurani. Na bëftë të gjithëve prej robërve të lumtur, që takohen në shërimin, udhëzimin dhe mëshirën e Kuranit dhe që vrapojnë të qetë drejt takimit hyjnor...

Amin!..

Shpërdorimi

në vlerat morale

Zoti ynë urdhëron që gjithë jetën tonë ta jetojmë brenda kornizës së moralit të bukur, me një zemër të ndjeshme dhe në një mënyrë që i ka hije dinjitetit njerëzor, sepse Allahu i Madhëruar i ka falur vetëm njeriut veçorinë e moralit.

Është e pamundur të mendohet një jetë fetare e privuar prej bukurive morale.

Një besim që nuk zbukurohet me vlera morale është si një dritë qiri pa mburojë. Ai (besimi) është gjithmonë nën rrezik të madh përballë furtunave të egos dhe shejtanit.

SHPËRDORIMI NË VLERAT MORALE

Morali, është një prej cilësive të bukura që Allahu i Madhëruar kënaqet kur e sheh te ne robërit e Tij. Ai është një prej sukseseve më të mëdha të birit të njeriut, sepse sipas hadithit, “*Pajisuni me moralin e Allahut!*”¹, morali i bukur është manifestimi i cilësive të bukura të Allahut në zemrën e besimtarit.

Nga kjo pikëpamje, pajisja me moral të bukur, si një prej detyrave tona më të rëndësishme të devotshmërisë, është një nga treguesit më të qartë të afërsisë sonë me Allahun. Morali i bukur është një vlerë e lartë që kurorëzon jetën tonë të devotshmërisë.

Morali përbën dinjitetin dhe nderin e njeriut dhe vë në pah identitetin e tij më të qartë. Për këtë arsye, morali është një cilësi e lartë që i takon vetëm njeriut ndër të gjitha krijesat.

Njeriu i përsosur është një monument krijimi,

1 - Munau, et-Tearif, fq. 564.

i cili bart manifestimet e elegancës dhe delikatesës së Artit Hyjnor në këtë botë sprovash. Lloji njerëzor është krijuar si një shembull i veçantë i finesës së paarritshme dhe thellësive pafund. Dhe, këtë vlerë të lartë, ai mund ta ruajë vetëm duke bërë një jetë të devotshme, të frymëzuar me vlera morale.

Ndërsa zemra, e cila është si një lloj mburoje e moralit, është krijuar me aftësinë për të gëzuar një nder të lartë si “vend-shikimi hyjnor”. Për rrjedhojë, nëse njeriu bën një jetë në planin material, duke rendur vetëm pas dëshirave të egos dhe nuk e zbukuron botën e zemrës me vlera morale, atëherë ai është duke e tradhtuar dinjitetin njerëzor dhe atë të devotshmërisë, është duke e humbur pozitën e lartë që ka tek Allahu i Madhëruar. Kjo do të thotë se njeriu, i cili është krijuar në formën më të bukur ndër të gjitha krijesat dhe është nderuar me një respekt të veçantë hyjnor, e çon dëm këtë vlerë të lartë duke e shpërdoruar në mënyrë të tmerrshme.

Qëllimi i moralit është t'i japë njeriut vetëdijen se ndodhet gjithmonë nën vëzhgimin e kamerave hyjnore, duke e pastruar atë prej cilësive primitive, për ta ngritur në nivelin e “njeriut të përsosur”, që është edhe tipi ideal për Islamin. Përveç kësaj, morali ka për qëllim të qëndisë në esencën njerëzore, në mënyrë të natyrshme, cilësitë e larta si mirësjellja, delikatesa, edukata, turpi, bujaria, dhembshuria dhe mëshira. Nga kjo pikëpamje, morali është një pjesë e

pandarë e fesë dhe besimit, madje, është shpirti dhe thelbi i tyre. Për rrjedhojë, edhe Profeti i Allahut, ﷺ, i cili u dërgua si mëshirë për botët dhe udhërrëfyesi ynë drejt udhëzimit, detyrën e dërgimit të tij si profet e ka përmbledhur me këto fjalë:

“Unë jam dërguar për të plotësuar moralin e bukur.” (Muvatta’, Husnu’l-Hulk, 8.)

Është e pamundur të mendohet një jetë fetare e privuar prej bukurive morale. Një besim që nuk zbukurohet me vlera morale është si një dritë qiriu pa mburojë. Ai (besimi) është gjithmonë nën rrezik të madh përballë furtunave të egos dhe shejtanit.

Për këtë arsye, ne jemi të detyruar ta marrim nën mbrojtje fenë dhe besimin tonë, me anë moralit të bukur, si me një mburojë shpirtërore. I Dërguari i Allahut, ﷺ, në një hadith fisnik ka thënë:

*“Xhibrili ﷺ, më ka thënë, se Allahu i Madhëruar, ka urdhëruar: «Kjo fe, është ajo që Unë kam zgjedhur për Vetën dhe me të cilën jam i kënaqur. Kësaj (feje), i shkon vetëm **bujaria dhe morali i bukur**. Për sa kohë të jetoni si myslimanë, ngrijeni këtë (fe) me këto dy virtyte!»*” (Hejthemi, VIII, 20; Ali el-Muttaki, Kenz, VI, 392.)

Ja pra, morali i bukur ka një rëndësi jetike për jetën fetare. Një jetë pa vetëdije për vlerat morale, është një shpërdorim i hidhur i kësaj dhurate. Ndërsa zemrat që kanë përfituar prej këtyre vlerave, kanë

gëzuar fatin të provojnë kënaqësinë dhe shijen e vërtetë të besimit. Kjo ndodhi e shpreh shumë bukur faktin se morali i bukur është një urë shpirtërore që e lidh njeriun me atmosferën e besimit dhe udhëzimit:

Në kohën e Profetit ﷺ, jetonte një sahab me moral të bukur me emrin Hakim ibn Hizam. Ky sahab ishte njëkohësisht edhe i afërm i nënës sonë Hatixhes ﷺ. Ai ishte shumë bujar, zemërbutë dhe bamirës. Në kohën para Islame, ai i shpëtonte nga vdekja dhe i mbronte vajzat e mitura të cilat baballarët donin t'i varrosnin të gjalla (për shkak të zakoneve injorante). Një ditë, ai shkoi tek i Dërguari i Allahut, ﷺ, dhe e pyeti:

“Përpara se të përqafoja Islamin, bëja vepra të mira, duke dhënë bamirësi, duke liruar skllëvër, si dhe duke mbajtur marrëdhënie të mira me të afërmit dhe fafësin. A do të kem shpërblim për këto vepra?” Profeti ﷺ, i tha:

“Në fakt, ti për hir të këtyre veprave të mira je nderuar me Islam!” (Buhari, Zekat, 24; Muslim, Iman, 194-196.)

Ashtu si ky shembull, ka edhe shumë të tjerë të cilët tregojnë se sa lidhje madhështore ka morali i bukur me besimin. Një nga këto shembuj është edhe ai i magjistarëve që sfiduan Musain (a.s.), me urdhër të Faraonit mizor i cili ishte kapluar aq shumë nga madhështia dhe pushteti që zotëronte, sa pretendonte se ishte Zot.

Këta magjistarë, më parë jetonin pa pasur asnjë dituri në lidhje me besimin e vërtetë. Mirëpo, edhe ata ishin njerëz fatlumë të cilët përfituan prej moralit të bukur që u bë çelës i besimit për ta. Para se të fillonte sfida, ata treguan respekt për Musain عليه السلام, duke i ofruar të drejtën për të filluar i pari. Mbase me këtë veprim ata kanë fituar kënaqësinë e Allahut të Madhëruar dhe që në atë moment në zemrat e tyre ka filluar të lulëzojë dashuria për besimin e vërtetë. Më pas, kur dëshmuar edhe manifestimet e mrekullive hyjnore, ata shijuan nderin e besimit në zemrat e tyre. Ai ishte një besim aq i përsosur, sa ata nuk hoqën dorë prej tij, as edhe në këmbim të jetës së tyre...

Në fakt, mrekullinë që u bë shkak i besimit të magjistarëve, e pa edhe Faraoni bashkë me ndjekësit e tij. Mirëpo, ata u zhytën edhe më tepër në inat e në mohim. Si përfundim, magjistarët u martirizuan në mënyrë çnjerëzore nga Faraoni. Këta njerëz të mëdhenj u treguan të palëkundur në besimin e tyre dhe pinë sherbetin e dëshmorit. Për këtë arsye, historia e tyre është përmendur në Kuranin Fisnik dhe do të vazhdojë të mbetet si kujtim madhështor për të gjithë besimtarët deri në ditën e Kiametit, gjë e cila është një mirësi tjetër hyjnore për ta.

Ja pra, kjo është begatia madhështore e vlerave morale si mirësjellja, delikatesa, zemërbutësia, bujaria dhe mëshira... Duhet menduar se, nëse morali i

bukur, i cili ka një vlerë kaq të madhe tek Allahu i Madhëruar, bëhet shkak i nderimit me besim, që është mirësia më e madhe e kësaj jete, kushedi se në cilat grada të larta e ngre besimtarin...

Nga ana tjetër, shpërdorimi i vlerave morale bëhet shkak i degjenerimit shoqëror dhe si përfundim të çon drejt katastrofave të mëdha, pra në humbje të madhe për Botën Tjetër. Paqja dhe qetësia individuale e shoqërore janë të mundura në sajë të edukimit të një brezi me moral të bukur, fetar, atdhedashës, me shpirt të butë e të mirë. Siç shprehet edhe Muhammed Ikbali: “Myslimani është përgjegjës për rrjedhën e botës!”

Për këtë arsye, Zoti ynë na ndalon nga ndjekja e rrugës së atyre që kanë rënë në çmendurinë e shpërdorimit duke i kaluar të gjithë kufijtë. Në një ajet fisnik urdhërohet:

“Dhe mos dëgjoni urdhrat e atyre që e teprojnë në të keqe dhe të cilët bëjnë ngatërresa në Tokë e nuk sjellin përmirësim!” (Shuara, 151-152)

Ndërsa në një ajet tjetër urdhërohet:

“Ata që duan të përhapen shpifjet e turpshme (ose imoraliteti) ndër besimtarët, i pret një dënim i dhembshëm në këtë botë dhe në tjetrën; Allahu i di të gjitha e ju nuk i dini.” (Nur, 19)

Privimi prej mirësive që janë në krye të vlerave morale, si turpi dhe edukata, buron nga dobësitë

dhe mangësitë në fe dhe besim. I Dërguari i Allahut, ﷺ, na ka bërë të ditur se këto vlera morale kanë një lidhje të rëndësishme me besimin duke thënë: *“Turpi është prej besimit!”* (Buhari, Iman, 3.)

Nisur nga kjo, ata që dëshirojnë që imoralitetet si paturpësia të përhapen në shoqëri, kanë bërë krimin më të madh ndaj besimit të saj. E në fakt, synimi kryesor i të gjitha feve qiellore, është që pasi të sigurojnë mbizotërimin e besimit monoteist në tokë, të ndërtojnë një strukturë të fortë shoqërore, të mbrujtur me moral të bukur.

Historia njerëzore ka dëshmuar shumë manifestime të hakmarrjes hyjnore që janë përjetuar për shkak të imoralitetit dhe degjenerimit. Për rrjedhojë, ajo është e mbushur me skena shumë mësimdhënëse për njerëzit me mendje të shëndoshë. Dhe, për ta kuptuar këtë, mjafton të shëtitësh mbi tokë me syrin e urtësisë, për të marrë mësim.

Në një ajet fisnik urdhërohet:

Thuaj: “Udhëtoni nëpër botë e shikoni si ka qenë fundi i keqbërësve!” (Neml, 69)

Kaplimi i shoqërive prej çmendurisë së shpërdorimit, duke i kaluar kufijtë në imoralitet, është një prej shenjave të Kiametit, që do të thotë shkatërrim i tërësishëm i kësaj bote. Dhe kjo vë në pah cilësinë asgjësuese të shpërdorimit të vlerave morale. Imoralitetet dhe kalimi i kufijve që do të shfaqet në

kohën afër Kiametit, na bëhen të ditura në shumë hadithe fisnike në këtë mënyrë:

“Për njerëzit do të vijë një kohë e tillë, kur të gjitha shqetësimet dhe përpjekjet do të jenë për barqet e tyre. Nderi i tyre do të matet me pasurinë e tyre, kibla e tyre do të jenë gratë, ndërsa feja e tyre do të jetë dërhem i dhe dinari (paraaja). Pikërisht këta janë krijesat më të këqija dhe tek Allahu nuk kanë asnjë vlerë.” (Ali el-Muttaki, Kenzu'l-Ummal, XI, 192/31186.)

“Do të vijë një kohë e tillë, kur njeriut nuk do t'i interesojë aspak se si e ka fituar pasurinë, hallall apo haram!” (Buhari, Buju, 7.)

“Do të vijë një kohë e tillë, kur ai që thotë të vërtetën do të përgënjeshtrohet, ndërsa gënjeshtarët do të besohen. Njerëzit e besueshëm do të konsiderohen tradhtarë, e tradhtarët do të konsiderohen të besueshëm. Njeriu do të dëshmojë pa iu kërkuar të dëshmojë dhe do të betohet pa iu kërkuar të betohet...” (Taberani, el-Mu'xhemu'l-Kebir, XXIII, 314.)

“Do të vijë një kohë e tillë, kur njerëzit nuk do të këshillojnë të mirën dhe nuk do të pengojnë nga e keqja.” (Hejthemi, Mexhmau'z-Zeuaid, VII, 280.)

Gjithashtu, në një hadith tjetër, i Dërguari i Allahut, ﷺ, ka thënë:

“Për njerëzit do të vijë një kohë e tillë, kur

zemra e besimtarit do të shkrihet siç shkrihet kripa në ujë.” Kur u pyet se:

“Përse do të shkrihet, o Dërguari i Allahut?”
Ai u përgjigj:

“Sepse do t’i shohë të këqijat dhe nuk do të ketë fuqi t’i ndryshojë ato.” (Ali El-Muttaki, Kenz, III. 686/8463.).

Po ashtu, edhe ky transmetim i Abdullah ibn Omerit رضي الله عنه, është një shembull shumë i qartë për masën e shkatërrimit që do të shkaktojnë dobësia dhe shpërdorimi në vlerat morale:

I Dërguari i Allahut, صلى الله عليه وسلم, u drejtua nga ne dhe tha:

“O muhaxhirë! Janë pesë gjëra që nëse jepen pas tyre, strehohem tek Allahu që ju të mos i arrini këto gjëra:

1. Kur në një popull përhapet zinaja dhe prostitucioni, e më në fund ata e kryejnë këtë gjynah publikisht, tek ta do të shfaqet patjetër sëmundja e murtajës dhe sëmundje të tjera që nuk janë parë në popujt që kanë jetuar para tyre.

2. Populli që mat dhe peshon mangët, patjetër që do të ndëshkohen me uri, vështirësi jetese dhe padrejtësitë e kryetarëve të tyre.

3. Çdo popull që i ikën pagesës së zekatit të pasurisë së vet, patjetër që do të privohet nga shiu

dhe po të mos jenë kafshët e tyre, atyre nuk do t'u lëshohet fare shi.

4. *Çdo popull që braktis urdhrat e Allahut dhe Sunetin e të Dërguarit të Tij, patjetër që Allahu do t'u vërsul një armik që nuk është prej tyre, i cili do të marrë një pjesë të atyre që zotëron ai popull.*

5. *Udhëheqësit (e një populli) që nuk punojnë me Librin e Allahut, por zgjedhin ato që u vijnë përshtat nga gjykimet e tij, Allahu do t'i ndëshkojë duke i përplasur me njëri-tjetrin (përfshihen nga trazirat dhe anarkia).” (Ibn Maxhe, Fiten, 22; Hakim, IV, 583/8623.)*

Gjithashtu, edhe Allahu i Madhëruar na ka paralajmëruar shumë herë në Kur'anin Fisnik për të na ruajtur nga rënia në këtë gjendje:

“Dhe, për çdo fjalë që ai thotë, ka pranë vetes një mbikëqyrës të gatshëm (për ta shënuar atë).” (Kaf, 18)

Me këtë ajet, Allahu na ka bërë të ditur se ne nuk jemi lënë të livadhisim në qejfin tonë, por vëzhgohemi vazhdimisht për çdo gjë që veprojmë. Në këtë mënyrë, Ai na ka ftuar drejt vigjilencës së zemrës, duke kërkuar nga ne që të respektojmë kufijtë hyjnorë në sjelljet tona, të qëndrojmë larg ekstremeve dhe të mos e shpërdorojmë jetën tonë me gjëra të kota. Për rrjedhojë, në Kuran gjenden shumë ajete fisnike që këshillojnë moralin e bukur duke urdhëruar maturinë në sjellje. Disa prej këtyre janë:

“ (Kanë shpëtuar besimtarët) të cilët shmangen nga fjalët e kota.” (Mu'minin, 3)

“Ec me kujdes e i përmbajtur dhe fol me zë të ulët; se zëri më i vrazhdë është zëri i gomarit!”

(Lukman, 19)

Dhe me të vërtetë që një nga mënyrat kryesore të sjelljes që e shpien njeriun drejt shpërdorimit moral, është “vulgariteti”, i cili nënkupton braktisjen e bukurive morale si delikatesa dhe mirësjellja. Ashtu siç krahasohet në shembullin e gomarit në Kuran, vulgariteti është mohim i natyrës njerëzore dhe prag i lamtumirës së virtyteve.

Mënyra e të folurës që i ka hije njeriut, është gjuha e butë, e cila në Kuran shprehet me fjalën, **“kaul-i lejjin”**². Kur Allahu i Madhëruar e dërgoi Musain عليه السلام, tek Faraoni, e urdhëroi të fliste me një gjuhë të butë edhe ndaj tij. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar ka urdhëruar që kur të flasim me njerëzit, të respektojmë rregullat e mirësjelljes:

“Thuaju, robërve të Mi, që të flasin atë që është më e mira!..” (Isra, 53)

Ndërsa në një ajet tjetër, duke na folur në emër të Profetit صلى الله عليه وسلم, Allahu i Madhëruar na ka bërë të ditur këto rregulla të mirësjelljes:

“Në sajë të mëshirës së Allahut, u solle butësisht me ta (o Muhammed). Sikur të ishe i ashpër dhe i vrazhdë, ata do të largoheshin prej teje!”

(Al-i Imran, 159)

2 - shih. TaHa, 44.

Nga ana tjetër, ashtu si në çdo çështje, edhe në sjelljet morale është kusht të respektohet maturia. Përndryshe, shumë sjellje morale që janë të pranueshme kur bëhen me maturi, nëse kryhen në mënyrë të tepruar, pra me shpërdorim, mund ta çojnë njeriun në ekstreme.

Për shembull, “modestia” është një sjellje e bukur morale. Por, nëse teprohet me të, mund të kthehet në një lloj mburrjeje indirekte, gjë e cila çon në shpërdorimin e modestisë. Dhe me të vërtetë që disa njerëz mbajnë qëndrime modeste me qëllim që të kënaqin egon e tyre kur të dëgjojnë të tjerët që i përmendin si njerëz “modest”. Kjo sjellje jo e sinqertë dhe për sy e faqe, nuk është gjë tjetër veçse një mburrje nën maskën e modestisë.

Për shembull, fjalë të tilla si, “unë jam i dobët në besim, por njëherë në tre ditë e lexoj komplet Kuranin”, ose “unë jam i varfër, por arrita ta ndërtoj një xhami dhe kam ndihmuar kaq të varfër”, nuk janë gjë tjetër veçse shfaqje e mburrjes dhe syfaqësisë nën perden e modestisë. Po ashtu, edhe shfaqja e tepruar e modestisë para një njeriu mendjemadh, duke poshtëruar veten, është një lloj tjetër i shpërdorimit të moralit.

Gjithashtu edhe teprime të tjera si kaplimi prej mendjemadhësisë në emër të ruajtjes së seriozitetit, ose kalimi i kufijve në miqësi duke u sjell pa teklif në marrëdhëniet njerëzore, shoqërore, e veçanërisht në ato të jetës familjare, janë humbje që lindin prej

teprimit apo shpërdorimit në sjelljet morale. Kjo do të thotë se matura në sjelljet morale dhe kalibrimi i duhur i mirësjelljes në situata të ndryshme, janë kushte të domosdoshme për të mos rënë në shpërdorimin e moralit. Për shembull, i Dërguari i Allahut, ﷺ, duke treguar delikatesë dhe kujdes të madh, ka porositur kështu në lidhje me sjelljen ndaj sklleverve dhe shërbyesve:

“Askush prej jush të mos u thotë (sklleverve apo shërbyesve): «skllavi im, robëresha ime», sepse të gjithë jeni robër të Allahut. Po ashtu edhe gratë tuaja janë robër të Allahut. Kur t’i drejtoheni (sklleverve apo shërbyesve), u thoni: «biri im, bija ime, trim!» (Muslim, Elfaz, 13.)

Përkundër kësaj, atyre që e humbasin botën e zemrës mes të këqijve dhe gjynaheve dhe tërheqin mbi vete zemërimin hyjnor, Profeti ﷺ, ka porositur që t’u drejtoheni në këtë mënyrë:

“Dyfytyrëshit mos i thoni zotëri! Nëse do ta konsideroni atë zotëri, do të tërhiqni mbi vete dënimin e Zotit tuaj që është Fuqplotë dhe Fisnik” (Ebu Daud, Edeb, 83; Ahmed, V, 346.)

Domethënë, përdorimi i modestisë dhe mirësjelljes në marrëdhëniet njerëzore në të njëjtën mënyrë dhe në çdo vend, të çon në shpërdorimin e moralit. E në fakt, dashuria ndaj atij që e meriton, urrejtja ndaj atij që e ka hak dhe sjellja në mënyrën që kërkohet, është një domosdoshmëri morale. E rëndësishme është që ashtu si në çdo çështje, edhe

në çështjen e moralit, të respektohen kriteret hyjnore, duke ruajtur ekuilibrin e maturisë dhe duke shfaqur karakterin e një besimtarit të pjekur.

Vetë Profeti ﷺ, e ka jetuar moralin Islam me një delikatesë dhe edukatë të lartë dhe ia ka porositur edhe ummetit të vet këto metoda, me anë të personalitetit të tij të lartë që cilësohet si “usue-i hasene / shembulli më i bukur”. Për rrjedhojë, edhe nëse e dinte fajtorin në një grup njerëzish, i Dërguari i Allahut, ﷺ, nuk ia përplaste fajin në fytyrë. Ai bënte të ditur se ajo sjellje nuk ishte e hijshme, duke ia atribuuar vetes mangësinë me këto fjalë: “Çfarë po ndodh me mua që ju shoh në këtë mënyrë!”³

Po ashtu, duke shfaqur të njëjtën metodë edukuese plot delikatesë, njëherë, kur ndodheshin në xhami, u ndje një erë e rëndë (gazra), dhe i Dërguari i Allahut, ﷺ, tha: “Ata që kanë ngrënë mish deveje le të marrin abdest!”. Në këtë mënyrë, me qëllim që të mos e ulte fajtorin, Profeti ﷺ, e përgjithësoi çështjen duke e porositur edhe bashkësinë të ruhet nga ky veprim. Si përfundim, për të mbuluar veprimin e pavullnetshëm të një personi, ai i urdhëroi të gjithë sahabët të merrnin abdest.

Morali profetik nxit gjithmonë mëshirën, mirësjelljen, delikatesën dhe zemërbutësinë. Për këtë arsye, njerëzve të vrazhdë që vinin nga shkretëtira dhe bërtisnin vazhdimisht, “O Muhamed! O Muhamed!”, i Dërguari i Allahut, ﷺ, u drejtohej

çdo herë me një mënyrë të butë duke iu thënë, “Urdhëroni, çfarë dëshironi?”⁴.

Nga kjo pikëpamje, në punët e virtytshme si qortimi dhe udhëzimi i njerëzve që gabojnë, është e domosdoshme të llogaritet edhe niveli i botëkuptimit të tyre, e sidomos të respektohet kjo mirësjellje dhe edukatë profetike.

Po ashtu, një kusht i domosdoshëm i virtyteve të “bujarisë” dhe “dhurimit”, të cilat përbëjnë manifestimin më të rëndësishëm të moralit të bukur, është edhe respektimi i metodës dhe edukatës së duhur. Përndryshe, gabimet gjatë kryerjes së një mirësie, si vrazhdësia, thyerja e zemrës, mendjemadhësia etj., bëhen shkak i humbjes së shpërblimit të tyre e për rrjedhojë edhe i shpërdorimit të këtyre virtyteve. Kjo është edhe arsyeja që të parët tanë, me qëllim që të mos pësonin dobësim moral, kanë treguar një kujdes tepër të veçantë gjatë bamirësive që bënin.

Të parët tanë, për të ruajtur edhe dinjitetin njerëzor të të sëmurëve mendorë, në lidhje me ta përdornin shprehjen “të nderuarit e dobët”, ndërsa për lebroset e braktisur nga shoqëria kanë ndërtuar streha të cilat i kanë quajtur “teqeja e të dobtëve”.

Po ashtu, ata kanë formuar edhe vakëfe për të ruajtur nderin e grave të moshuara e të vetmuara, të cilat për shkak të turpfit dhe dinjitetit, nuk ua shfaqnin nevojat e tyre të tjerëve. Këtyre grave të moshuara

4 - shih. Muslim, Nuzur, 8; Ebu Daud, Ejman, 21/3316.

u është siguruar lesh i pastër, i larë dhe i krehur, të cilin ato e kanë tjerë dhe më pas u është blerë me çmim të lartë, në mënyrë që ato të kishin mundësi të siguronin të ardhurat me djersën e tyre.

Me qëllim që ata të cilët jepnin sadaka dhe ata që e merrnin, të mos përballeshin me njëri-tjetrin, pranë xhamive janë ndërtuar disa vende të posaçme që quheshin “gurë sadakaje”. Ndërsa ushqimet për të varfrit shpërndaheshin natën në errësirë në enë të mbyllura, me qëllim që ata të mos turpëroheshin.

Nëna Sulltaneshë Bezmialem ka ngritur një vakëf me qëllim që të paguante sendet e thyera apo dëmet që mund të shkaktonin shërbyesit që punonin pranë njerëzve të vrazhdë e të egër, vetëm e vetëm që ata të mos qortoheshin dhe të mos poshtëroheshin nga punëdhënësit e tyre.

Allahu i Madhëruar nuk e pëlqen aspak përcëmin e robërve të Tij dhe cënimin e zemrave të tyre, të cilat janë edhe vend-shikimi hyjnor. Të parët tanë e kanë kuptuar shumë mirë këtë. Për rrjedhojë, me edukatën, mirësjelljen, delikatesën dhe kujdesin që kanë treguar gjatë vënies në jetë të moralit Islam, ata u bënë shembuj të mirë edhe për ne.

Shkurtimisht, Zoti ynë urdhëron që gjithë jetën tonë ta jetojmë brenda kornizës së moralit të bukur, me një zemër të ndjeshme dhe në një mënyrë që i ka hije dinjitetit njerëzor, sepse Allahu i Madhëruar i ka falur vetëm njeriut aftësi morale. Për rrjedhojë, nëse njeriu e çon dëm këtë aftësi, duke i ngjarë krijesave të tjera, madje duke rënë në nivel edhe më të ulët se ato, kjo është një humbje e hidhur në emër të dinjitetit njerëzor dhe një shpërdorim i çmendur e tragjik...

Zoti ynë na ruajttë prej çdo lloj të keqeje dhe shpërdorimi që mund të na e çojë dëm jetën në Botën Tjetër! Po ashtu, i bëftë zemrat tona të përfitojnë prej begatisë së këtyre lutjeve që kanë dalë nga zemra e Profetit të dashur ﷺ:

“O Allah! Zbukuroma moralin ashtu siç më ke zbukuruar krijimin!”

“O Zot! Bëmë ta arrij moralin më të bukur! Pa dyshim, vetëm Ti je Ai që mund të më bësh ta arrij atë!”⁵

Amin!..

Shpërdorimi

në meditim

Meditimi i vërtetë fillon në pikën ku takohen mendja dhe zemra e frymëzuar me Shpalljen.

Të dashurit e Allahut, të cilët kanë një botë shpirtërore shumë të gjerë, i vëzhgojnë veprat e Artit Hyjnor, sikur shohin në një pus të thellë. Prej aty ecin drejt atmosferës shpirtërore. Fjalët nuk mjaftojnë dhe gjuha është e pafuqishme të shprehë gjendjen e një shpirti që dëgjon dhe të një zemre që sheh. Ja pra, ata që e shohin gjithësinë me këto ndjenja shpirtërore, arrijnë të shijojnë Artin Hyjnor në mrekullitë e panumërta që Zoti ynë shfaq në natyrë.

SHPËRDORIMI NË MEDITIM

Allahu i Madhëruar i ka falur njeriut aftësi të veçanta si mendjen, logjikën dhe meditimin, duke e ngritur atë më lart se krijesat e tjera. Po ashtu, duke përdorur të gjithë llojet e shembujve në Kurandin Fisnik, Ai i drejtohet të zotëve të mendjes. Kjo, sepse Ai ka dëshiruar që robërit e Tij të jenë gjithmonë në meditim dhe t'i shohin të gjitha krijesat me syrin e urtësisë, për të marrë mësim. Për këtë arsye, shpesh herë në ajetet fisnike i fton robërit e Tij në meditim me shprehje si: **“A nuk mendoni?”**, **“A nuk kuptoni?”**, **“A nuk meditoni?”**, **“Me shpresën që të mendoni!”**, **“Merrni mësim!”**, etj.

Kurani Fisnik, i drejtohet mendjes që e gjen vlerën e vërtetë të përmbajtjes së Shpalljes Hyjnore, duke i thënë gjashtë herë: **“يَا أُولِي الْأَلْبَابِ”**, pra, **“o të zotët e mendjes”**. Prandaj, njerëzit e mençur që dëshirojnë të bëjnë një jetë dinjitoze në përputhje me vlerat njerëzore, janë të detyruar të hyjnë në botën e meditimit të ndriçuar nga Kurani.

Nëse nuk do ekzistonte horizonti i meditimit që i tregoi Islami njerëzimit, shumë të vërteta as nuk do të mund t'i kuptonim dhe as nuk do të mund t'i shprehnim vetëm me mendjen tonë. Mbi të gjitha, mirësinë e meditimit do t'ia kushtonim interesave të egos sonë. Nisur nga kjo, ne kemi nevojë për udhëzimin dhe porositë e Kuranit dhe Sunetit, sepse udhëzuesit e vetëm që i japin një orientim të drejtë meditimit njerëzor dhe përcaktojnë parimet për të jetuar në rrugën e drejtë, janë Kurani Fisnik dhe Suneti.

Meditimi është një nga adhurimet më të rëndësishme. Për të bërë një jetë me devotshmëri të pranuar, kërkohet njohja e urtësive dhe fshehtësive të gjithësisë dhe të ndodhive në të, dhe për të arritur këtë, duhet që bota e zemrës të thellohet në meditim. Përpjekja për t'ia përshtatur Kënaqësisë Hyjnore të gjitha mendimet me të cilat angazhohet mendja, ndjenjat në zemër, madje edhe frymëmarrjet, duhet të jetë horizonti dhe synimi i çdo besimtari, sepse Allahu i Madhëruar na ka krijuar për të adhuruar vetëm Atë. Të gjitha mendimet dhe sjelljet në kundërshtim me këtë urtësi të krijimit tonë, hyjnë në kufijtë e shpërdorimit.

Mendja, që është edhe një nga mirësitë më të mëdha që i është dhuruar njeriut, nuk mjafton e vetme për ta çuar njeriun tek e vërteta. Vlera e meditimit të njeriut, varet nga funksionimi i trurit dhe

zembrës në mënyrë të ekuilibruar dhe harmonike. Nëse i jepet vlerë vetëm trurit dhe mendjes, mbase mund të dalë në pah një njeri i mirë për këtë botë, pra një njeri i interesit. Por për t'u bërë një besimtar i përkryer, duhet që edhe zemra, e cila është qendra e ndjenjave, të marrë edukimin e duhur shpirtëror dhe të bëhet udhëzuese e mendjes. Kjo, sepse zemra, që është edhe epiqendra e ndjenjave, orienton meditim; ndërsa meditim, orienton vullnetin. Kjo do të thotë se shkaktarja kryesore e të gjitha veprave të vullnetshme është zemra, pra ndjenjat që zënë vend aty. Nga kjo pikëpamje, përshtatja e saj brenda kornizës së Urdhrave Hyjnore, është më e rëndësishme se përshtatja e organeve të tjera.

Mendja e njeriut, bota e zembrës së të cilit është ndriçuar me dritën e Kuranit dhe Sunetit, njihet lehtë me të vërtetën. Mendja dhe zemra, janë krijuar në mënyrë që ta shpien njeriun tek e mira dhe e vërteta, nëse ato frymëzohen nga Burimi Hyjnor. Prandaj, meditim i vërtetë fillon në pikën ku takohen mendja dhe zemra e frymëzuar me Shpalljen.

Të përpiqesh të meditosh rreth çështjeve që janë jashtë fuqisë së mendjes, është një lloj shpërdorimi i meditim. Meditim i shfaqjeve të attributeve të Allahut, i Kuranit, i gjithësisë dhe çështjeve të tjera në lidhje me strukturën e vetë njeriut, është një proces i domosdoshëm. Por të përpiqesh të meditosh çështje që janë jashtë fuqisë njerëzore, si

të mendosh rreth Esencës së Allahut, të mundohesh të zgjidhësh gjithçka rreth të fshehtave të kaderit (caktimit) dhe urtësive, është një lloj shpërdorimi i mendjes.

Kjo gjendje është e ndaluar edhe nga Kurani e Suneti, sepse ashtu sikur syri që ka një distancë të kufizuar shikimi dhe veshi një distancë të kufizuar dëgjimi, ashtu edhe mendja ka një fuqi të kufizuar kuptimi. Për këtë arsye, mendja merr vlerë vetëm brenda Shpalljes. Nisur nga kjo, ashtu sikur mosmeditimi i të Vërtetave Hyjnore bëhet shkak shkatërrimi, ashtu edhe mosnjohja e kufijve të mendjes dhe angazhimi me çështje që e kalojnë fuqinë e saj, e çon njeriun në shpërdorim dhe si përfundim e shpie në humbjen e Botës Tjetër.

Meditimi i mendjes së sulmuar nga sëmundjet si arroganca dhe mospërfillja, që burojnë nga dëshirat e egos, dhe e privuar nga udhëzimi i zemrës së pastër, e devijon nga udha e vërtetë dhe e shpie njeriun në tërbim e perversitet, njësoj si shejtani. Mevlana, thotë:

“Nëse shejtani do të kishte dashuri aq sa ka zgjuarsi, nuk do të binte në këtë gjendje që është sot.”

Domethënë se mendja, e vetme nuk ka asnjë vlerë. Orientimi i saj me ndjenja shpirtërore është një kusht i domosdoshëm. Nëse arrihet që ndjenjave të zemrës t’u jepet një edukim shpirtëror, ato arrijnë të

marrin në dorë timonin e mendjes dhe t'i japin asaj drejtimin e duhur. Marrja e ndjenjave nën kontroll është shumë e vështirë. E megjithatë është kusht që ne të përpiqemi t'i përshtatim ndjenjat tona me Kënaqësinë Hyjnore. Dhe mënyra për ta arritur këtë është meditimi nën atmosferën e Kuranit dhe Sunetit. Në horizontet ku ngrihesh me një meditim të tillë, në sajë të mirësive dhe dhuratave të Allahut, ashtu si bota e mendimit tonë, edhe bota e ndjenjave tona përshtatet me Kënaqësinë Hyjnore.

Zemra, e cila është tabani i ndjenjave, në të njëjtën kohë është edhe qendra e besimit, sepse besimi është një ndjenjë e lartë e madhështore. Në fund të fundit besimi nuk aprovohet me mendje, por me zemër. Po ashtu, edhe të fshehtat hyjnore në gjithësi mund të zbulohen vetëm në sajë të një mendjeje të lidhur me një zemër besimtare. Kjo është edhe arsyeja që çështja më e rëndësishme dhe më delikate e fesë është besimi, sepse besimi asnjëherë nuk pranon dobësi. Nëse në një xham do të kishte krisje sa qimja e flokut, me kalimin e kohës ajo krisje do të zmadhohej dhe si përfundim xhami do të thyhej. Kështu që, për të mos lejuar njolla të zeza në botën e zemrës, pra për të mos lejuar formimin e krisjeve, është e nevojshme të jemi të zgjuar e vigjilentë.

Përkushtimi në adhurime bëhet shkak i shtimit të shpërblimeve, ndërsa shkujdesja bëhet shkak i

pakësimit të tyre. Mirëpo, animi i meditimit nga interesat egoiste shkakton krisje në zemër, duke e rrezikuar rëndë besimin. Shkujdesja në çështjen e besimit, -Allahu na ruajttë-, ia rrëshqet këmbën njeriut.

Një prej shembujve të panumërt të kësaj gjendjeje është edhe Karuni, i cili në të shkuarën e tij kishte qenë njeri i mirë dhe Allahu i Madhëruar i fali pasuri të madhe. Mirëpo atij i hyri vetja në qejf, i kaloi kufijtë, u mashtrua dhe në fund filloi të pretendonte se pasurinë e tij e kishte fituar në sajë të zgjuarsisë së vet. Madje, duke shkuar edhe më larg, ai tentoi të mbante qëndrim të kundërt me Musain عليه السلام. Por Allahu i Madhëruar, e fundosi atë me gjithë pasurinë e tij në fund të dheut. Në lidhje me përfundimin e tij, Kur'ani Fisnik shprehet:

“Ne e fundosëm atë (Karunin) dhe pallatin e tij në tokë dhe, përveç Allahut nuk kishte kurrkush që ta ndihmonte atë, e as vetë nuk mundi të mbrohej (prej dënimit të Allahut).” (Kassas, 81)

Shkarja e zezës prej themelit të besimit është njësoj si rrëshqitja e thikës duke prerë bukën, për shkak të pakujdesisë, që bën që të pritët dora. Rrëshqitja e thikës është diçka momentale, por edhe ndjenjat përnjëherësh zhvillohen. Organi më i pavarur i trupit është qendra e ndjenjave - zemra. Prirjet e zezës mund të ndryshojnë nga çasti në çast. Zemra ndodhet midis dy gishtave të Allahut.

Ashtu siç ka fuqinë për të udhëzuar, Allahu ka edhe fuqinë për të devijuar. Nuk dihet se kur njëra prej tyre do të mbizotërojë ndaj tjetrës.

Një shembull tjetër është edhe ndodhia mësimdhënëse e Bel'am ibn Baurës, e transmetuar në Kuran. Këtë njeri e shkatërroi një moment i animit kah egoja e vet. Dikur edhe ai kishte qenë një prej robërve të mirë të Allahut. Ai bënte gjëra të jashtëzakonshme dhe duatë e tij pranoheshin. Por animi për një moment nga dëshirat e egos, pra lënia e mendjes nën drejtimin e egos, u bë shkak i shkatërrimit të tij. Gjendja e tij, në Kuranin Fisnik tregohet kështu:

“Dhe lexoju atyre tregimin e atij që patëm dhënë dituritë Tona, ndërsa ai u zhvesh prej tyre dhe atëherë atë e shoqëroi shejtani dhe kështu ai u bë prej të humburve. E sikur të donim Ne, do ta ngrinin lartë me (dituri), por ai nuk iu largua tokës (dynjasë) dhe shkoi pas epshit të vet. Shembulli i tij është si ai i qenit, të cilin nëse e përzë ai e nxjerr gjuhën, po edhe nëse nuk e përzë, ai sërish e nxjerr gjuhën. Ky është shembulli i atyre që i konsideruan të rreme argumentet Tona. Ti rrëfeju tregimet (umetit tënd) në mënyrë që ata të mendojnë.” (A'raf, 175-176)

Ashtu siç thuhet edhe më sipër, të tentosh ta përdorësh mendjen jashtë kuadrit të Shpalljes, në shërbim të dëshirave të egos, e bën njeriun budalla; pra, e shpie atë në çoroditjen që tregohet në ajet.

Për këtë arsye, Pejgamberi ﷺ, në duatë e tij thoshte: “O Zot! Mos më lër në dorë të egos sime, qoftë edhe sa një hapje-mbyllje sysh!..”⁶, duke dashur të na tregojë gjendjen shpirtërore që duhet të ketë një besimtar shembullor.

Domethënë se për të mbrojtur besimin tonë jemi të detyruar ta edukojmë veten me një ndjenjë midis frikës dhe shpresës, duke i dhënë drejtimin e duhur meditimit tonë. Dhe, me qëllim që në frymën tonë të fundit të japim shpirt me besim, duhet që zemra jonë të jetë e butë dhe vigjilente gjatë gjithë jetës. Allahu i Madhëruar, në një ajet fisnik, urdhëron: **“O ju që besuat, kini frikë Allahun me sinqeritet të vërtetë dhe mos vdisni përveçse si myslimanë!”** (Al-i Imran, 102)

Për shembull, nëse edhe ndjenjat e dashurisë dhe urrejtjes nuk janë për hir të Allahut; nëse ndjehet dashuri për atë që duhet urreyer, e urrehet ajo që duhet dashuruar, kjo bëhet shkak i shkatërrimit shpirtëror. Pra, është kusht që dashurinë t’ia falësh atij që e meriton, ndërsa urrejtjen atij që e ka hak. Nisur nga kjo, dashuria për njerëzit e mirë dhuron lumturi. Në një ajet fisnik urdhërohet:

“O besimtarë! Frikësojuni Allahut dhe bëhuni me ata që janë të sinqertë (në fjalë dhe në vepra!)”
(Teube, 119)

Nga ana tjetër, nëse ndjehet dashuri për një armik të fesë, kjo ndjesi sjell shkatërrim. Në lidhje me këtë, në një ajet fisnik urdhërohet: “...**mos rri me keqbërësit!**” (Enam, 68)

Domethënë se për ta mbështetur meditimin tonë në një themel të pranueshëm duhet që edhe ndjenja tona të edukohen duke marrë frymëzim prej Burimit Hyjnor.

Në një ajet tjetër, urdhërohet:

“Ne ua ofruam përgjegjësinë qiejve, Tokës dhe maleve, por ato nuk pranuan ta marrin përsipër dhe u frikësuan ta pranojnë atë. Kurse njeriu e pranoi. Me të vërtetë, njeriu u tregua i padrejtë me veten dhe i paditur.” (Ahzab, 72)

Për shkak se njeriu nuk e vlerësoi si duhet peshën e Amanetit Hyjnor që pranoi mbi supe, në ajetin e mësipërm, ai përmendet si “*dhalum*”- i padrejtë dhe “*xhehul*”- i paditur. Në të njëjtën kohë, ky cilësim bëhet për të treguar peshën e Amanetit, duke i ftuar njerëzit të tregohen të kujdesshëm. Shpëtimi prej cilësive “**Dhalum**” dhe “**Xhehul**”, arrihet me vepra të mira dhe shndërrimin e dijeve fizike e metafizike në urtësi me anë të meditimit. Në suren Asr, Zoti ynë na bën të ditur se për të shpëtuar prej humbjes, njeriu duhet të besojë, të bëjë vepra të mira dhe duhet të marrë pjesë në adhurimet e përbashkëta duke këshilluar të vërtetën dhe durimin. Për shkak të të vërtetave thelbësore e të thella që

përmban, Imam Shafiu رحمته, në lidhje me këtë sure ka thënë: “Nëse njerëzit do të meditonin ashtu siç duhej në lidhje me suren Asr, kjo do t’u mjaftonte atyre.” (Ibn Kethir, Tefsiri i Sures el-Asr.)

Zoti ynë, në Kur’anin Fisnik na paraqet një horizont të gjerë meditimi. Në lidhje me këtë, në një ajet fisnik, urdhërohet:

“Ata që e përmendin Allahun duke qëndruar në këmbë, ndenjor ose shtrirë dhe që meditojnë në krijimin e qiejve dhe të Tokës (duke thënë): “O Zoti Ynë! Ti nuk i ke krijuar kot këto; lartësuar qofsh (nga çdo e metë)! Prandaj na ruaj nga ndëshkimi i zjarrit.” (Al-i Imran, 191)

Shfaqjet e Fuqisë Hyjnore në lidhje me hapësirën si tokën dhe qiejt, dhe në lidhje me kohën si natën dhe ditën, konsiderohen si ftuesit më të mirë për të zotët e mendjes, me qëllim që t’i afrohen Allahut të Madhëruar. Ai dëshiron që ne të mësohemi me gjuhën e universit, sepse të gjitha krijesat flasin me njeriun, zemra e të cilit është e etur për bukuritë hyjnore. Çdo gjë, që prej grimcës e deri tek trupat më të mëdhenj, i kujtojnë njeriut madhështinë e Zotit të tij.

Meditimi rreth shfaqjeve të Madhështisë Hyjnore në gjithësi e shpie robin në atmosferën e modestisë dhe “hiçit”. Po ashtu, edhe pjekuria e një besimtari varet nga njohja e dobësisë dhe kufijve të vet përballë Allahut të Madhëruar. Pranimi, nga ana e njeriut, i

dobësisë dhe i qenies një “hiç” përballë Zotit të tij, e ndihmon atë në luftën dhe eliminim e sëmundjes së arrogancës dhe mendjemadhësisë. Nisur nga kjo, Pejgamberi ﷺ, në duatë e tija, thoshte: “O Zot! Ne nuk mundëm të të njohim ashtu siç e meriton Ti...”⁷, dhe më pas kërkonte falje prej Tij.

Egoja e njeriut që nuk e ka shijuar kurrë dobësinë dhe dëshpërimin në jetën e tij, kthehet në një kalë të tërbuar, si shembulli i Faraonit, Nemdrudit, Karunit, Hamanit etj... Njerëzve të tillë, krimet dhe padrejtësitë u duken si një melodi e ëmbël dhe e këndshme.

Nga ana tjetër, nëse njeriu merr mësim prej sëmundjeve, fatkeqësive, etj., të cilat e bëjnë të ndihet i dobët, në të vërtetë për atë njeri kjo do të ishte mirësi, sepse këto e fusin atë në atmosferën e dobësisë, modestisë dhe dëshpërimit, në saje të të cilave ai rënkon duke thënë: “Të lutem o Zot!”.

Gjithashtu njeriu arrin pjekuri shpirtërore dhe fiton forcë në proporcion me vuajtjet dhe vështirësitë që kalon në jetën e tij. Në bazë të kësaj urtësie, Allahu i Madhëruar i ka kaluar të gjithë pejgamberët dhe njerëzit e mirë në rrethin e vuajtjeve sipas gradës së tyre dhe kjo për ta është bërë një shfaqje mirësie shumë e veçantë, duke u bërë shkak i përkryerjes së tyre shpirtërore.

7 - Munavi, II, 520.

Shejh Sadi Shirazi thotë:

“Për të zotët e mendjes, çdo gjethe peme është një libër i detajuar në lidhje me çështjen e njohjes së Allahut (me zemër). Ndërsa për njerëzit e pavetëdijsëm, të gjitha pemët nuk vlejnë as a një gjethe.”

Me qëllim që ndjenjat dhe aftësia jonë e të kuptuarit të kthehen në deshifruer të të fshehtave hyjnore në gjithësi, kërkohet një aftësi kuptimi dhe thellësi shpirtërore e gatuar me meditim. Shfaqjet e Fuqisë Hyjnore në gjithësi, janë si poezi hyjnore të heshtura. Këto poezi hyjnore, thellohen në varësi të ndjenjave të zemrave.

Të dashurit e Allahut, të cilët kanë një botë shpirtërore shumë të gjerë, i vëzhgojnë veprat e Artit Hyjnor, sikur shohin në një pus të thellë. Prej aty ecin drejt atmosferës shpirtërore. Fjalët nuk njaftojnë dhe gjuha është e pafuqishme të shprehë gjendjen e një shpirti që dëgjon dhe të një zemre që sheh. Ja pra, ata që e shohin gjithësinë me këto ndjenja shpirtërore, arrijnë të shijojnë Artin Hyjnor në mrekullitë e panumërta që Zoti ynë shfaq në natyrë.

Ata shohin gjethet dhe lulet shumëngjyrëshe të bimëve që dalin nga e njëjta tokë, natyrën e tyre, frutat e ndryshme në ngjyrë, aromë, shije e formë dhe dizajnin e mrekullueshëm të krahëve të fluturave të cilat nuk kanë më tepër se dy javë jetë. Po ashtu,

ata u vënë veshin edhe ligjërimeve të mistershme të krijesave. Për njerëz të tillë, i gjithë universi është si një libër i gatshëm për t'u lexuar.

Ndërsa të pavetëdijsmit, bota e mendjes dhe e zemrës së të cilëve është e thatë dhe e cekët, shohin vetëm pjesën e jashtme të çdo gjëje dhe nuk i vërejnë kurrë perlat shpirtërore brenda tyre.

Një i ditur ka thënë:

“Kjo botë, për të mençurit është vend ku mund të shihen me zemër misteret dhe arti hyjnor, ndërsa për njerëzit e pamend, është vetëm ushqim dhe epsh.”

Me të vërtetë që zemrat që e shohin këtë botë me syrin e urtësisë, në çdo gjë ndejnë një ligjëratë të ndryshme dhe prej kësaj bote mbledhin urtësi. Ndërsa të pavetëdijsmit thonë: “Hajt ta shijojmë këtë botë, se nuk do të vijmë më këtu!”, duke e shtuar edhe më tepër nxirjen dhe plasaritjen e zemrës.

Mevlana, na fton t'i thërrasim mendjes duke medituuar në lidhje me gjendjen tonë, na këshillon të mendojmë rreth urtësisë së ekzistencës sonë me këto fjalë:

“Shikoje dhe merr mësim prej kësaj shoqërie njerëzore!.. Ti i sheh mirë shfaqjet e Fuqisë Hyjnore në këtë botë ku jeton. Atëherë përse verbohesh e tregohesh pamend? Pse të duket sikur

interesat dhe dëshirat trupore janë të mëdha si male, ndërsa meditimi i pastër të duket si milingonë? O “esfel-i safilin”, ti që ke rënë më poshtë se të poshtrit! Ashtu sikur guri që nuk ia ka haberin asgjëje, edhe ti nuk ia ke fare haberin botës së meditimit. Sa keq që e ke çuar dëm meditimin dhe je privuar nga kënaqësia më e madhe!”

Sa gjë e hidhur është kur mirësia e meditimit përdoret veç për dëshirat e egos. Mosmeditimi është tregues i marrëzisë dhe i dembelizmit të zemrës, ndërsa pandjeshmëria tregon verbimin dhe shurdhimin e zemrës. Pandjeshmëria e zemrës përballë gjithë këtyre shfaqjeve hyjnore, nuk përputhet aspak me dinjitetin njerëzor. Pavetëdija, që e bën njeriun ta shohë këtë univers me një çehre të varur e të vakët, është një fatkeqësi e madhe shpirtërore. Në Kur’anin Fisnik, kjo gjendje shprehet me këto fjalë:

“Vallë, a nuk kanë udhëtuar ata nëpër botë, që zemrat e tyre të mendojnë dhe veshët të dëgjojnë? Në të vërtetë, atyre nuk u janë verbuar sytë, por u janë verbuar zemrat e veta në kraharor.”

(Haxhaxh, 46)

Mevlana, përdorimin e mirësisë së meditimit në mënyrë të gabuar, e përngjan me “vendosjen e plehrave në një enë floriri”. Kjo do të thotë që mirësitë e meditimit dhe të ndjeshmërisë, që janë edhe më të çmuara se floriri, në raste të tilla shpërdorohen për hir të dëshirave vulgare e të ulëta. Shkurtimisht,

meditimi duhet të bëhet në mënyrë të drejtë dhe në bazamente të sakta. Përndryshe meditimet që nuk gjejnë orientimin e duhur, e shpien njeriun në humbje. Ata që i mbyllin veshët ndaj paralajmërimeve hyjnore dhe e shpërdorojnë mirësinë e meditimit për hir të dëshirave egoiste, do të pendohen shumë në Botën Tjetër. Në lidhje me këtë, në një ajet fisnik, urdhërohet:

“Atje, ata do të thërrasin: “O Zoti ynë! Nxirrna se do të bëjmë vepra të mira e jo nga ato që kemi bërë.” (Atyre do t’u thuhet): “Vallë, a nuk jua zgjatëm jetën aq sa të mund të mendohej ai që donte të kujtonte (Allahun)?! Madje juve ju erdhi edhe paralajmëruesi? Andaj, shijojeni (dënimin)! Për keqbërësit nuk ka kurrfarë ndihmësi!” (Fatir, 37)

Domethënë se për të gjetur shpëtimin në Botën e Përjetshme është e domosdoshme që në këtë botë ta përdorësh mendjen në mënyrën e duhur. Ndjenjat dhe mendimet tona nuk duhet të frymëzohen nga dëshirat djallëzore dhe egoiste, por nga burimi hyjnor.

Është e domosdoshme që të ruhemi prej tundimeve të egos dhe të shejtanit, të cilat e prishin harmoninë shpirtërore të zemrës sonë dhe shkatërrojnë aftësitë tona të meditimit dhe ndjeshmërisë. Ashtu sikur një radio që nuk jep zë të qartë kur nuk pozicionohet në frekuencën e duhur, ashtu edhe zemra si rezultat i ndjenjave të gabuara dhe pakujde-

sisë, bie në shkatërrim. Peshqit në sajë të detit dhe gjallesat e tokës në sajë të ajrit, mund ta vazhdojnë jetën e tyre. Pra, edhe shpirti njerëzor mund ta gjejë lumturinë vetëm në atmosferën e ndritur të Kuranit dhe Sunetit.

Padyshim se horizonti më i rëndësishëm i meditimt, që e shpëton njeriun nga bukuritë mashtruese e djallëzore dhe dehja e kënaqësive të egos, duke i falur atij një zemër të urtë e vigjilente, është meditimt i vdekjes. Në një ajet fisnik urdhërohet:

“Agonia e vdekjes do të vijë me siguri. (Ja pra o njeri) Kjo është ajo prej së cilës ikje prej kohësh.” (Kaf, 19)

Ndërsa një hadith, thuhet: *“Kujtojeni shpesh vdekjen që jua prish nga rrënjët të gjitha kënaqësitë!”* (Tirmidhi, Kijamet, 26.)

Njerëzit e pjekur, e zgjidhin gjëegjëzën e nëntokës sa janë ende në këtë botë dhe përgatiten mirë për botën tjetër. Nëse meditimt dhe përpjekjet nuk thellohen në të panjohurën e nëntokës, nuk mund të zbulohet e fshehta e të ardhmes. Kuptimi i këtij udhëtimit të shkurtër midis djepit dhe varrit, me një vigjilencë shpirtërore dhe në atmosferën e meditimt, është diçka e domosdoshme për çdo njeri që zotëron mendje të shëndoshë. Zgjidhja e kësaj nyjeje në lidhje me të ardhmen është e pamundur të kuptohet vetëm me meditimt njerëzor. Prandaj është e domosdoshme që t'i vëmë veshin edhe

udhëzimeve të Shpalljes Hyjnore. Përndryshe, të ikësh prej vdekjes me një frikë të thatë, do të thotë të lodhesh kot. Allahu i Madhëruar, na fton ne robërit e Vet në Xhenetin e Tij. Për këtë arsye, Ai na paralajmëron duke urdhëruar:

“A keni menduar se ju kemi krijuar kot dhe se nuk do të ktheheni te Ne?” (Mu'minun, 115)

Nisur nga kjo, Pejgamberi ﷺ, duke kërkuar mbrojtjen e Allahut prej humbjes së meditimit dhe ndjenjave, në robërinë e kësaj bote, është lutur:

“...O Allah! Mos e bëj këtë botë as mendimin e përpjekjen tonë më të madhe dhe as cakun e fundit ku mund të arrijë dija jonë!..” (Tirmidhi, Deauat, 79.)

Gjithashtu, edhe duatë që Pejgamberi ﷺ, ka bërë para se të flinte, na ftojnë në meditim. Madje në duatë e tij shohim edhe domosdoshmërinë e mendimit rreth gjendjes së nevojtarëve dhe falënderimit të vazhdueshëm ndaj Allahut të Madhëruar:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا، وَكَفَانَا وَأَوَانَا،
فَكَمْ مِمَّنْ لَا كَافِيَ لَهُ وَلَا مُؤْوِي

Falënderimi i takon Allahut, i Cili na jep të hamë, të pimë dhe na strehon. Sa njerëz ka që nuk gjejnë strehim!” (Muslim, Dhikr, 64.)

Me të vërtetë që para se të bjerë në gjumë,

njeriu e ka për detyrë të meditojë rreth mirësive që zotëron dhe të falënderojë Allahun për të gjitha këto. Duhet menduar se, të flesh i ngopur ndërkohë që në botë ka shumë njerëz të uritur e të etur, apo të jeshë i sigurt e me nevoja të plotësuar ndërkohë që me mijëra njerëz ndodhen në rrezik e në nevojë, është një mirësi shumë e madhe dhe në të njëjtën kohë edhe një përgjegjësi e madhe. Prandaj një llogari e tillë, çdo natë para se të flemë, duhet të zërë një vend të paneglizhueshëm në jetën tonë të meditimit.

Omeri رضي الله عنه, i cili ka thënë: “*Llogariteni veten tuaj para se të llogariteni!*”, çdo natë e pyeste veten duke i kërkuar llogari ndërgjegjes:

“Nëse një dele në breg të lumit Tigër bie në ujë e mbytet, Allahu do t’i kërkojë llogari Omerit: “Çfarë ke bërë sot për Allahun, o Omer?”.

Vallë, po ne sa herë i kemi përjetuar këto ndjenja? Sa net e kemi nënshtruar ndaj një llogarie të tillë zemrën tonë të lodhur nga telashet e jetës gjatë ditës? Sa e vëmë dorën në tëmtha duke menduar se përse jemi krijuar, nga kemi ardhur e ku po shkojmë dhe sa e drejtë është rruga e jetës që bëjmë? A mendojmë ndopak se sa e jetojmë fenë tonë, në ç’masë reflektojmë urdhrat e Zotit në jetën tonë, sa kemi mundur të hyjmë në kulturën dhe botën shpirtërore të Kuranit, i cili është edhe mesazhi që Allahu na ka dërguar, sa i ndjekim gjurmët e Pejgamberit صلوات الله عليه, i cili në jetën e tij ishte një Kuran i gjallë që ecte mbi tokë

dhe në ç'masë i ngjajnë sjelljet dhe qëndrimet tona jetës së tij, që është edhe shembulli më i mirë për ne? Sa na shqetësojnë mangësitë tona në lidhje me këto çështje? Apo mos vallë e kemi humbur brenda vetes thesarin tonë më të çmuar të meditimit?

Kurani Fisnik na jep disa shembuj të atyre që për të shpëtuar besimin e vet i bënë ballë gurëzimit si Habibi Nexhari, u dogjën në zjarr duke u hedhur nëpër hendeqe si Ashab-i Uhud dhe duruan torturat më çnjerëzore pasi u udhëzuan në rrugë të drejtë, si magjistarët e Faraonit. Nisur nga këto shembuj, duhet të mendojmë se sa e kuptojmë vlerën e besimit që na ka falur Allahu?

**Allahu i Madhëruar na ruajttë nga mosmeditimi dhe nga shpërdorimi i mirësisë së meditimit!
Gjithashtu, bëftë që zemrat, mendjet, ndjenjat dhe mendimet tona të jenë në përputhje me Kënaqësinë Hyjnore!**

Amin!..

Shpërdorimi

në sigurimin e jetesës dhe dhurim

Dihet se në themel të problemeve shpirtërore, që përjetojnë shpesh në kohën tonë, qëndrojnë fitimi i padrejtë, shkelja e të drejtave të robit, pakënaqësia dhe lakmia. Prandaj, për të eliminuar këto probleme është e domosdoshme të respektohen rregullat Islame, të cilat i ndalojnë njerëzit nga shkelja e të drejtave të tjerëve dhe i nxisin ata drejt fitimit hallall.

Ta konsiderosh veten bujar me pak ndihmë që jep, duke u krahasuar me nivelin e ulët të bujarisë së njerëzve në shoqëri, është një ngushëllim i thatë. Në fakt, nivelin e bujarisë sonë duhet ta matim me atë të sahabëve fisnikë.

SHPËRDORIMI NË SIGURIMIN E JETESËS DHE DHURIM

Kjo botë në të cilën jetojmë, me qëllimin e një sprove hyjnore, është e stolitur me mirësi të panumërta të mbushura me urtësi të manifestimeve të fuqisë dhe madhësisë së Allahut të Madhëruar. Këto mirësi mund ta ngrënë robin në nivele të larta të devotshmërisë ndaj Allahut, ashtu siç edhe mund të bëhen shkak i humbjes, si rezultat i indiferencës ndaj tyre. Secila prej këtyre mirësive është një amanet hyjnor. Prandaj, nëse ato përdoren jashtë qëllimit të tyre, për hir të synimeve egoiste dhe djallëzore, është një çmenduri e madhe në shpërdorim.

Allahu i Madhëruar ka vënë në shërbim të njeriut çdo gjë që ka në qiell dhe në tokë, mirëpo Ai ka bërë të ditur se njeriu do të japë edhe llogari për këto mirësi në Ditën e Gjykimit. Lidhur me këtë, në Kur'anin fisnik urdhërohet:

“Pastaj, atë Ditë, do të pyeteni për kënaqësitë (e kësaj bote)!” (Tekathur, 8)

“Ju, me siguri, do të sprovoheni me pasurinë dhe jetën tuaj...” (Al-i Imran, 186)

“Mos vallë, keni menduar që Ne ju kemi krijuar kot dhe që nuk do të ktheheshit te Ne (për t’ju gjykuar)?!” (Mu’minun, 115)

Shpërdorimi më i keq, që shpreh teprimin dhe kalimin e kufijve në shpërdorimin e mirësive, është shndërrimi në dështim të pafundëm të lumturisë së përjetshme të Ahiretit, duke shkelur kufijtë hyjnorë që ka vendosur Allahu i Madhëruar.

Për shkak të indiferencës që e karakterizon, në përgjithësi, biri i njeriut shpërdorim konsideron vetëm shpenzimet pa kriter që bëhen në mirësitë materiale. Në këtë mënyrë ai e burgos konceptin e shpërdorimit brenda një kornize të ngushtë në mendjen e tij. Mirëpo, ashtu siç është bërë haram shpërdorimi në mirësitë materiale, në të njëjtën mënyrë është bërë haram edhe shpërdorimi në mirësitë shpirtërore. Madje, shpërdorimi që bëhet në mirësitë shpirtërore është një gjynah më i rëndë dhe meriton dështim.

Një nga shpërdorimet më të rëndësishme materiale dhe shpirtërore, i cili mund të shkaktojë humbjen e lumturisë në Botën Tjetër, është ai që ndodh gjatë sigurimit të jetesës, në shpenzimet ditore dhe në dhurime.

të gjithë robërve të Tij. Për rrjedhojë, në ajetet ku bëhet e ditur se riziku është nën garancinë hyjnore, urdhërohet:

“Xhinët dhe njerëzit i kam krijuar vetëm që të Më adhurojnë. Unë nuk kërkoj prej tyre furnizim, e as nuk dëshiroj që të Më ushqejnë. Vërtet, Allahu është Furnizuesi i vetëm, i Fuqishmi, i Plotpushtetshmi.” (Dharijat, 56-58)

“Sa krijesa ka që nuk e mbajnë dot veten me ushqim! Allahu u jep atyre dhe juve! Ai dëgjon dhe di gjithçka.” (Ankebut, 60)

“S’ka asnjë gjallesë në Tokë që të mos i ketë mjetet e jetesës prej Tij. Ai di vendbanimin e saj dhe vendin e vdekjes. Të gjitha këto janë (të shënuara) në Librin e qartë.” (Hud, 6)

Në këto ajete fisnike, Allahu i Madhëruar na bën të ditur pakufishmërinë e dijes, fuqisë dhe mëshirës së Tij. E në fakt, ndërkohë që ne as që mund ta imagjinojmë numrin e gjallesave që jetojnë në errësitat e tokës dhe në thellësitë e deteve, tek Allahu i Madhëruar ndodhen informacionet e detajuara të çdonjërës prej tyre. Madje, Ai ka vendosur nën garancinë hyjnore edhe furnizimin dhe jetesën e tyre, gjë e cila është një manifestim madhështor i Fuqisë Hyjnore.

Nga kjo pikëpamje, ndërkohë që ne rendim pas furnizimit, është e domosdoshme që ne të meditojmë

se sa thellë në zemër e ndjejmë afërsinë me Allahun e Madhëruar, i Cili na furnizon...

Fakti që Allahu i Madhëruar është garantues i rizkut të robërve, shprehet shumë bukur edhe në këto hadithe fisnike:

“Për sa kohë që kokat tuaja të lëvizin, mos u shqetësoni në lidhje me rizkun. Edhe pse nëna e lind njeriun të zhveshur dhe pa gjë mbi trup, më pas Allahu i Plotfuqishëm dhe Fisnik, e furnizon atë me çdolloj rizku.” (Ibn-i Maxhe, Zuhd, 14.)

“Allahu është i pasur. Ato që hanë, pinë dhe shpenzojnë njerëzit, nuk pakësojnë asgjë prej thesarit të Tij. Ai është bujar dhe dhuron pandërprerë natë e ditë. Mendo pak për ato që ka dhuruar Allahu që prej krijimit të qiejve dhe tokës! Këto nuk pakësojnë asgjë prej pasurisë së Tij...” (Buhari, Teuhid, 22.)

Nga kjo pikëpamje, shqetësimi i tepërt në lidhje me sigurimin e rizkut dhe kalimi në ekstreme, janë lakmi e egos, prej së cilave duhet të ruhesh. Detyra jonë është të përpiqemi të fitojmë në rrugë hallall rizkun që na ka caktuar Allahu, duke u kapur pas shkaqeve. Pas kësaj përpjekjeje, ne duhet ta konsiderojmë si mirësi caktimin e Allahut në lidhje me ne dhe të jetojmë të kënaqur. Harrimi i Razzakut (Furnizuesit) duke u kapluar nga shqetësime të panevojshme dhe devijimi në rrugë haram, me lakminë për të fituar sa më shumë, përbën shkelje të kufijve

hyjnorë dhe shpërdorim në çështjen e sigurimit të jetesës.

Allahu i Madhëruar, në Kuranin Fisnik na bën të ditur gjendjen tragjike në Botën Tjetër të atyre që i kalojnë kufijtë në lakmi dhe koprraci në çështjen e sigurimit të jetesës dhe ia japin zemrën pasurisë së kësaj bote:

“(Mjerë për atë) që grumbullon pasuri dhe e ruan, duke menduar se ajo pasuri do ta bëjë të pavdekshëm! Jo, aspak! Në të vërtetë, ai do të hidhet në torturën shkatërruese. E kush mund të ta shpjegojë ty se çfarë është tortura shkatërruese? Ajo është zjarri i Allahut i ndezur fort, i cili depërton deri në zemrën e njeriut. Ai do t’i rrethojë ata nga çdo anë, në shtylla të gjata flakëruese.” (Humeze, 2-9)

Ndërsa i Dërguari i Allahut, (a.s.), e ka shprehur me këto fjalë shqetësimin e tij në lidhje me faktin se ummeti i tij mund ta humbasë maturinë, duke rënë në shpërdorim gjatë sigurimit të jetesës:

“Kam frikë se pas meje do t’ju hapen mirësitë dhe stolitë e kësaj bote, e ju do t’ia jepni zemrën atyre!” (Buhari, Zekat, 47.)

Ashtu siç nuk është i lejuar angazhimi me punë aq sa të neglizhohen adhurimet dhe shërbimet ndaj shoqërisë, ashtu është e ndaluar edhe moskokëçarja dhe dembelizmi që do të shkaktojë mjerimin dhe

varfërinë e familjes. Fitimi hallall që i sjell lumturinë familjes, që nuk shkakton neglizhencë të adhurimeve dhe shërbimeve ndaj shoqërisë, që nuk të streson dhe ka një sistem pune të ekuilibruar, është një rrugë larg shpërdorimit, e pëlqyeshme dhe e begatshme.

Nga ana tjetër, pasuria e kësaj bote duhet të fitohet me synimin e arritjes së paqes shpirtërore dhe lumturisë në botën tjetër, duke bërë bamirësi ndaj të dobtëve të shoqërisë, të vetmuarve dhe nevojtarëve, duke filluar prej më të afërmve, sepse bujaria dhe mëshira duhet të jenë virtyte të natyrshme të besimtarit.

Mëshira është fryti më i rëndësishëm i besimit. Ndërsa manifestimi më i rëndësishëm i mëshirës është rendja në ndihmë të plotësimit të mungesave të nevojtarëve, me të gjitha mundësitë. Pra, t’iu dhurosh prej të mirave që të ka falur Allahu, atyre të cilëve janë të privuar nga ato.

Rumiu shprehet:

“Jeta e dynjasë është veç një ëndërr. Të jesh i pasur në dynja, i ngjan gjetjes së thesarit në ëndërr. Ndërsa pasuria e dynjasë, mbetet po në dynja duke u trashëguar nga brezi në brez!”

Nisur nga kjo, të mos dhurosh aspak prej pasurisë, duke ia lënë të gjithë atë trashëgimtarëve, -të cilët nuk kanë marrë edukatë shpirtërore dhe s’dihet se si do ta shpenzojnë atë-, do të thotë t’i

ngarkosh vetes një llogari të rëndë për në Botën Tjetër. Dhe kjo nuk është aspak e logjikshme për një mendje të shëndoshë. Në Kur'anin Fisnik urdhërohet:

“...Ata që grumbullojnë ar dhe argjend dhe nuk e shpenzojnë për hir të Allahut, paralajmëroji me dënim të dhembshëm!” (Teube, 34)

Një ditë, i Dërguari i Allahut, ﷺ, i pyeti sahabët:

“Cili prej jush e do pasurinë e trashëgimtarëve të vet më shumë se pasurinë e vet?” Të pranishmit iu përgjigjën:

“O i Dërguari i Allahut! S’ka asnjë mes nesh që të mos e dojë më shumë pasurinë e vet!” Profeti ﷺ, u tha:

“Pasuria e njeriut është gjithçka që ai shpenzon gjatë jetës së tij në çdo vepër të mirë për hir të Allahut, ndërsa pasuria e trashëgimtarëve të tij është gjithçka që ai lë pas vdekjes.” (Buhari, Rikak, 12.)

“Mos pandeh se do të ngrihesh duke bërë para! Uji që nuk rrjedh mban erë të keqe dhe thahet. Prandaj përpiqu të japësh e të rrjedhësh vazhdimisht! Ujin që rrjedh e ndihmon qielli. Lëshon shi, dërgon përrenj dhe e bën det!”

“Njerëzit e mençur e marrin pasurinë dhe pronën me vete kur shkojnë në Botën Tjetër.

Ndërsa koprracët janë ata që ikin duke e lënë këtu!”

Ebu Hurejre رضي الله عنه, rrëfen:

“Një person erdhi tek i Dërguari i Allahut, صلى الله عليه وسلم dhe e pyeti:

«O i Dërguari i Allahut! Cila sadaka e ka shpërblimin më të madh?»

I Dërguari i Allahut, صلى الله عليه وسلم, tha:

«Sadakaja me shpërblimin më të madh, është ajo që jep ndërkohë që je i fortë, i fuqishëm, i shëndetshëm, koprrac, ke frikë nga varfëria dhe të pëlqen shumë pasuria. Mos e shty sadakanë tënde duke pritur të të vijë shpirti në fyt, e pastaj të thuash kjo pasuri është për filanin, e kjo për filanin, sepse ajo pasuri (tashmë) është bërë e këtij apo atij trashëgimtari.» (Buhari, Zekat, 11.)

Abdullah ibn Shihhir رضي الله عنه, rrëfen:

“Një ditë, Profeti صلى الله عليه وسلم, po lexonte suren Tekathur. Kur e mbaroi së lexuari tha:

«Biri i Ademit rri veç duke thënë, pasuria ime, pasuria ime. O biri i Ademit! A mos ke pasuri tjetër përveç asaj që ha dhe konsumon, asaj që vesh dhe e vjetëron dhe asaj që e dërgon në Botën Tjetër si shpërblim që ke fituar duke dhënë sadaka (lëmoshë)!?» (Muslim, Zuhd, 3-4.)

Po ashtu, në një hadith tjetër, i Dërguari i Allahut, ﷺ, ka thënë:

“Kushdo prej jush që gdhihet i sigurt në jetën dhe pasurinë e vet, me shëndet të plotë dhe furnizim për një ditë, është sikur t’i jetë dhënë e gjithë dynjaja.” (Tirmidhi, Zuhd, 34.)

“Lum ai që udhëzohet në rrugën e drejtë të Islamit, ka të ardhura të mjaftueshme dhe është i kënaqur me këtë!” (Tirmidhi, Zuhd, 35.)

“Ai që është mysliman, i është dhënë furnizim i mjaftueshëm dhe është i kënaqur me mirësitë që i ka falur Allahu, ka arritur shpëtimin (e vërtetë).” (Muslim, Zekat, 125.)

Ebu Umame Ijas ibn-i Sa’lebe رضي الله عنه, ka thënë:

“Një ditë, sahabët folën në lidhje me këtë botë pranë të Dërguarit të Allahut, ﷺ. Për këtë arsye, Ai ﷺ, tha:

«A nuk dëgjoni? A nuk dëgjoni? Jeta e thjeshtë është prej besimit, të bësh një jetë të thjeshtë është prej besimit!» (Ebu Daud, Terexhxhul, 2.)

Një person i quajtur Salebe, i cili më parë ishte njeri i devotshëm, u kaplua nga lakmia për këtë botë dhe dëshiroi të bëhej i pasur. Ai shkoi tek Profeti ﷺ, t’i kërkonte të lutej për të. Mirëpo, më vonë, edhe pas paralajmërimeve dhe këshillave të Profetit ﷺ, ai u tregua indiferent dhe i dehur nga pasuria që i

fali Allahu, pësoi një përfundim shumë të hidhur, i cili është një shembull shumë mësimdhënës për të gjithë besimtarët.

I Dërguari i Allahut, ﷺ, ka thënë:

“Biri i Ademit nuk ka të drejta përveç këtyre: Shtëpia ku do të banojë, rroba me të cilën do të mbulojë trupin dhe ena me të cilën do të hajë ushqimin e do të pijë ujin.” (Tirmidhi, Zuhd, 30.)

I Dërguari i Allahut, ﷺ, dëshironte që besimtarët të bëjnë një jetë larg shpërdorimit, të kënaqur me çfarë kanë dhe modestë, gjë të cilën e zbatoi personalisht në jetën e vet, duke u bërë shembull për ummetin e tij. Kjo gjendje e tij, është pasqyruar shumë bukur në këtë lutje:

“O Allah! Fali familjes së Muhamedit furnizim të mjaftueshëm!” (Buhari, Rikak, 17.)

Dihet se në themel të problemeve shpirtërore që përjetohen shpesh në kohën tonë, qëndrojnë fitimi i padrejtë, shkelja e të drejtave të robit, pakënaqësia dhe lakmia. Prandaj, për të eliminuar këto probleme, është e domosdoshme të respektohen rregullat Islame, të cilat i ndalojnë njerëzit nga shkelja e të drejtave të të tjerëve dhe i nxisin ata drejt fitimit hallall.

Në fakt, mënyra se si robi e fiton jetesën, haram apo hallall, ndikon shumë në adhurimet dhe veprat e tij. Për rrjedhojë, ajo përfshihet në kaderin/fatin

e tij. Ky është edhe faktori kryesor që qëndron në themel të sjelljeve pozitive apo negative të fëmijëve tanë. Pra, nëse dëshirojmë që fëmijët tanë të jenë të mirë dhe të qëndrojnë larg ndikimeve negative dhe të ulëta, në fillim duhet të bëjmë kujdes që fitimet tona të jenë hallall.

Nëse zemrat janë të bindura ndaj urdhrave të Allahut dhe Sunetit të Profetit ﷺ, trupat bëhen burim frymëzimi dhe mirësie. Ndërsa trupat që përzihen me dyshime dhe harame, bëhen burime të së keqes.

Nga kjo pikëpamje, ata që e duan Profetin (a.s.), i vënë veshin këshillave të Tij dhe bëjnë kujdes në fitimin e rrizkut hallall, duke u ruajtur kështu nga shpërdorimi dhe koprracia. Në këtë mënyrë, ata do të ecin në rrugën e tij të ndritur dhe në Jetën e Përtejme do të shijojnë lumturinë e të qenit bashkë me të.

Nga ana tjetër, çdo kohë ka kërkesa dhe nevoja të ndryshme dhe këto nevoja duhen plotësuar sipas nivelit të rëndësisë së tyre. Nëse një ndihmë e dhënë nuk ka për synim të plotësojë nevojat, edhe ajo konsiderohet një lloj shpërdorimi për shkak të gabimit në qëllim.

Për shembull, të bësh shpenzime për nevoja jo urgjente, ndërkohë që populli ka nevojë për njerëz me besim, të kujdesshëm dhe atdhedashës... Dhe, nevoja më e rëndësishme në një kohë kur jeta fetare,

morali dhe ndjenjat shpirtërore janë dobësuar, është t'i japësh rëndësi shpirtshmërisë dhe të përpiqesh të ngresh nivelin e edukimit fetar, moral dhe shpirtëror.

Allahu i Madhëruar, na tërheq vëmendjen në faktin se kur të dëshirojmë të dhurojmë diçka, është e domosdoshme të gjejmë atë më nevojtarin dhe se është shumë e rëndësishme që aftësia për t'i njohur nevojtarët të jetë një intuitë e natyrshme e besimtarit:

“(Lëmosha) u takon të varfërve, të cilët kanë hyrë në rrugën e Zotit e nuk janë në gjendje të udhëtojnë (për të fituar). Kush nuk i njeh ata, kujton se janë të kamur, për shkak se ata nuk lypin. Do t'i njohësh nga pamja e tyre...” (Bekare, 273)

Po ashtu, shpërdorim konsiderohet edhe nëse u jepet përtej nevojave atyre që i kemi më të afërt, ndërkohë që gjenden njerëz që kanë më tepër nevoja. Për këtë arsye, është e domosdoshme që të varfërve t'u japësh sipas nevojave që kanë. Lidhur me këtë, Mevlana ka thënë:

“Ka shumë të pasur, të cilët është më mirë të mos u japin atyre që nuk e meritojnë. Për këtë arsye, pasurinë që të ka dhënë Allahu shpenzoje vetëm sipas urdhrit të Tij! Dhurimi pavend, është njësoj sikur një skllav i pabindur t'u japë kusarëve pasurinë e të zotit me pretendimin se po bën mirësi.”

neve të bamirësisë, siç janë vakëfet dhe shoqatat, duhet ta kenë parasysh këtë çështje gjatë shpërndarjes së ndihmave dhe të veprojnë në mënyrë të kujdesshme.

Përveç këtyre, duhet pasur kujdes edhe fakti se qëndrimi i dikujt, që mund të konsiderohet shpërdorim ose koprraci, për dikë tjetër mund të mos konsiderohet i tillë. Kjo, sepse çdonjëri prej atyre që gëzon mirësi materialo-shpirtërore mund të ketë mundësi të ndryshme.

Për këtë arsye, në përgjegjësitë dhe detyrimet e robit para Allahut është vendosur “kriteri i mundësisë”. Në Kur’anin Fisnik urdhërohet:

“Allahu nuk e ngarkon askënd përtej fuqisë që ka...” (Bekare, 286)

Kjo tregon qartë se në Peshoren Hyjnore askush nuk ka përgjegjësi dhe detyrime të barabarta me të tjerët.

Prandaj, të përpiqesh të japësh më tepër se mundësitë që ke është domosdoshmëri e një besimi të përsosur. Në fakt, njeriu do të jetë në borxh të madh përballë Peshores Hyjnore, për shkak të mirësive që nuk i bën edhe pse ka mundësi.

Nga ana tjetër, ta konsiderosh veten bujar me pak ndihmë që jep, duke u krahasuar me nivelin e ulët të bujarisë së njerëzve në shoqëri, është një ngushëllim i thatë. Për këtë arsye, ne besimtarët,

në çështjen e dhurimit duhet ta krahasojmë veten me Profetin ﷺ, dhe sahabët e tij fisnikë, dhe të përpiqemi t'i arrijmë ata. Nëse marrim për bazë botëkuptimin e përgjithshëm të njerëzve në lidhje me ndihmën dhe bujarinë, mbase mund të konsiderohemi bujarë dhe dorëdhënë edhe nëse japim pak gjë në krahasim me mundësitë që zotërojmë. Por, tek Allahu mund të konsiderohemi gjynahqarë dhe koprracë.

Allahu i Madhëruar na e bëftë të mundur të ruhemi prej haramit dhe të dyshimeve në çdo çështje! Po ashtu, Allahu i ruajttë zemrat tona prej shpërdorimit dhe koprracisë dhe na e bëftë të mundur daljen para Tij me faqe të bardhë dhe qetësi shpirtërore, duke i përdorur mirësitë që na ka falur në përputhje me Kënaqësinë Hyjnore!

Amin!..

Shpërdorimi

në shëndet dhe ushqime

Teprimet, si përgatitjet e gostive pompoze për mburrje, mendjemadhësi dhe shfaqje force, nxitja e grykësisë me ushqime të tipit “bufe e hapur” dhe veshja e rrobave të markave të shtrenjta për t’u krekosur, nuk ka dyshim se në botën tjetër do të kthehen në pendesë. Kjo, sepse e gjithë llogaria e tyre do të na sillet përpara mbi Peshoren Hyjnore.

SHPËRDORIMI NË SHËNDET DHE USHQIME

Mirësia e shëndetit është një nga dhuratat hyjnore të cilën njeriu nuk e ka vlerësuar asnjëherë ashtu siç duhet. Duke dashur të theksojë shkujdesjen dhe neglizhencën e përgjithshme në këtë çështje, Pejgamberi ﷺ, ka thënë:

“Janë dy mirësi, vlerën e të cilave shumica e njerëzve nuk e çmon: shëndeti dhe koha e lirë.”

(Buhari, Rikak, 1.)

Me anë të këtij evidentimi, Pejgamberi ﷺ, na ka paralajmëruar ne si ummetin e tij që të mos i çojmë dëm këto mirësi të mëdha që na janë dhuruar dhe si përfundim, të bëhemi pishman për këtë.

Ibn Omeri رضي الله عنه, ka thënë: “Kur të arrish mbrëmjen, mos e prit mëngjesin; kur të arrish mëngjesin, mos e prit mbrëmjen. Sa të kesh shëndet, merr masat për sëmundjen dhe sa të kesh jetë merr masat për vdekjen.” (Buhari, Rikak, 3.)

Trupi ynë është një amanet i Allahut dhe si i tillë ka të drejtat e veta ndaj nesh. Një jetë e devotshme është e mundur vetëm në sajë të një trupi të shëndetshëm, si nga ana e jashtme, ashtu edhe nga ana e brendshme. Edhe adhurimet bëhen më të qeta me një trup të shëndetshëm. A është e mundur të falësh një namaz të qetë apo të agjërosh, nëse nuk ke shëndet? Shumë adhurime dhe shërbime, që e afrojnë robin tek Allahu, realizohen gjithmonë në sajë të mirësisë së shëndetit. Kur humbet shëndeti, edhe adhurimet e shërbimet e humbasin cilësinë e tyre. Prandaj, për sa kohë që gëzojmë shëndet të mirë, duhet ta çmojmë këtë mirësi, duke falënderuar në mënyrën më të bukur, duke kryer adhurime dhe duke vrapuar në punë të mira.

Ashtu si të gjitha mirësitë e tjera, edhe shëndeti nuk mund t'i shpëtojë shpërdorimit, nëse nuk zbatojmë Urdhrat Hyjnore. Një nga format më të frikshme të shpërdorimit të kësaj mirësie, është edhe shkatërrimi i shëndetit me anë të duhanit, që duket diçka shumë e thjeshtë në kohën tonë, dhe me harame të tjera nga më të ndryshmet. Përveç kësaj, ta ruash shëndetin nën udhëzimin e mendjes dhe Urdhrave Hyjnore, jo vetëm në aspektin e ushqyerjes, por edhe ndaj disa faktorëve si të nxehtit, të ftohtit dhe aksidenteve rrugore për shkak të pakujdesisë, është një detyrë e domosdoshme për të parandaluar shpërdorimin e kësaj mirësie të madhe.

Feja jonë madhështore, Islami, na ka ofruar shumë mënyra si masa të duhura në mbrojtjen e shëndetit tonë. Ajo na ka urdhëruar të jemi të matur në ngrënie dhe pirje, të mos hyjmë në vende ku ka sëmundje ngjitëse dhe të mos dalim prej aty ku ndodhen këto sëmundje. Në shumë këshilla dhe urdhra të ngjashme me këto, feja ka përcaktuar kriteret themelore të mjekësisë mbrojtëse. Përkrah këtyre masave mbrojtëse në aspektin fizik, është këshilluar edhe aplikimi i masave mbrojtëse në aspektin shpirtëror, si dhënia e lëmoshës dhe dhurimi për hir të Allahut, me qëllim që të mbrohemi prej fatkeqësive. Po ashtu, për mbrojtjen e shëndetit me anë të masave në aspektin shpirtëror, Pejgamberi ﷺ, ka thënë:

“Çdonjëri prej jush, duhet të japë çdo ditë nga një sadaka për çdo gjymtyrë të tij. Për këtë arsye, çdo tesbih është një sadaka, çdo hamd/falënderim është një sadaka, çdo tehlil/la ilahe il-lalla është një sadaka dhe çdo tekbir/Allahu Ekber është një sadaka. (Po ashtu) Edhe këshillimi për punë të mira, por edhe pengimi nga punët e këqija, janë sadaka. Dy rekate të namazit të duhasë i zëvendësojnë të gjitha këto.” (Buhari, Sulh, 11.)

Me të vërtetë që shëndeti i mirë është një mirësi e cila kërkon falënderimin ndaj Allahut. Ky falënderim mund të bëhet edhe në aspektin material me anë të sadakasë, por edhe në aspektin shpirtëror

me anë të dhikrit, adhurimeve dhe çdo pune të mirë apo shërbimi që bëhet për hir të Allahut Teala.

Sahabët fisnikë, të cilët për shkak të virtyteve të tyre të larta dalin në pah si brezi më shembullor për ne, u përpoqën me të gjitha forcat dhe mundësitë që mirësitë të cilat ua kishte falur Allahu Teala, t'i përdornin për të fituar Botën Tjetër. Prandaj edhe Allahu Teala u fali begati këtyre përpjekjeve të zellshme dhe entuziaste që vërshuan si lumenj. Konsumi i tepërt, grykësia, luksi dhe mania për t'u dukur, të cilat janë disa nga sëmundjet morale më problematike të kohës sonë, përbëjnë një mënyrë jetese që brezi i sahabëve nuk e ka njohur kurrë. Kjo, sepse ata jetonin me vetëdijen se: "Vendbanimi tjetër pas vdekjes, është varri".

Parë nga një këndvështrim tjetër, nëse trupit, i cili na është dhënë amanet për një kohë të caktuar, -qoftë për shkak të koprracisë, qoftë për shkak të pamundësisë,- nuk i jepen ushqime në sasi të mjaftueshme, padyshim që do të përballet me dobësi dhe sëmundje të ndryshme. Por, edhe nëse e ngopim atë tej mase do të ketë të njëjtin përfundim. Kjo gjendje mund të shkaktohet edhe për arsye të konsumimit të tepërt të ushqimeve të lejuara, edhe për arsye të konsumimit të ushqimit të palejuar, gjë e cila së bashku me shëndetin fizik, shkatërron edhe shëndetin shpirtëror.

desi i njerëzve në lidhje me ushqimin. P.sh., sipas sheriatit, shpërdorim konsiderohet “ngrënia pas ngopjes”, sipas tasavufit konsiderohet “ngrënia deri në ngopje”, sipas hakikatit/të vërtetës konsiderohet “ngrënia e mjaftueshme, por larg vetëdijes ndaj prezencës së Allahut”, ndërsa sipas marifetit/urtësisë, përveç këtyre, shpërdorim konsiderohet edhe “nëse hahet pa medituat rreth mirësive të Allahut”.

Këto fjalë të Hidrit عليه السلام, gjatë vizitës së njërit prej të dashurve të Allahut, Abdulhalik Guxhduvani (Allahu e mëshiroftë), janë shumë domethënëse për sa i përket ndjeshmërisë shpirtërore në lidhje me ngrënin dhe pirjen:

Hidri عليه السلام, nuk e hëngri ushqimin me të cilin e gostiti Abdulhalik Guxhduvani dhe u tërhoq nga sofa. I zoti i shtëpisë u habit dhe tha: “Ky është ushqim hallall, përse nuk hani?”

Hidri عليه السلام, u përgjigj: “Po, ushqim hallall është, mirëpo ai që e ka gatuar ka qenë i zemëruar dhe i pakujdesshëm ndaj Allahut.”

Siç shihet, përveç kriterit hallall-haram të ushqimit, në gjendjen shpirtërore të njeriut, në veprat dhe në adhurimet e tij, ndikon edhe atmosfera shpirtërore në të cilën janë gatuar ato. Kjo gjë e tregon qartë qëndrimin që duhet të mbajmë ndaj ushqimeve. Në përgjithësi, në ditët tona për fat të keq, nuk mendohet aspak për dëmet që i shkaktojnë anës sonë shpirtërore ushqimet që shiten në vende

të hapura, pa u kujdesur për të drejtën e syrit të shumë nevojtarëve dhe për të cilat nuk dihet se si janë gatuar. Prandaj, nuk duhet të harrojmë se gjendja shpirtërore në sigurimin e ushqimit ndikon shumë edhe në ndjenjat tona.

Në procesin e pastrimit të zemrës, kafshata hallall zë një vend shumë jetik. Abdulkadir Gejlani (Allahu e mëshiroftë), thotë:

“Ushqimi haram e vret zemrën, ndërsa ushqimi hallall e ngjall atë. Ka kafshata që të lidhin me këtë botë, ka kafshata që të lidhin me botën tjetër. Po ashtu, ka edhe kafshata që të bëjnë të dashur tek Allahu Teala.”

Ndërsa Rumi, thotë:

“Mos u mundo ta zbukurosh trupin duke e ushqyer së tepërmi, sepse në fund të fundit ai është një kurban që do t’i jepet tokës. Më mirë mundohu të ushqesh shpirtin, sepse ai do të shkojë e do të nderohet në lartësitë madhështore. Trupit jepi pak yndyrna dhe pak të ëmbla, sepse kush e ushqen më shumë se sa duhet, në fund do të bëhet rob i dëshirave të nefsit dhe do të përfundojë i poshtëruar.”

Të mbash një qëndrim moskokëçarës në lidhje me një çështje kaq delikate, natyrisht që nuk përputhet aspak me personalitetin e një besimtari.

Të parët tanë selefë, duke u shprehur se:

“Allahu e ka mbledhur të gjithë mjekësinë në një ajet: **“...Hani e pini, por mos shpërdoroni!..”**” (A’raf, 31), kanë theksuar rëndësinë e faktit se për të bërë një jetë të shëndetshme, si në aspektin fizik, ashtu edhe në atë shpirtëror, duhet qëndruar larg shpërdorimit në ngrënie dhe pirje.

Në një hadith fisnik tregohen qartë kufijtë e lejuar në sigurimin e nevojave njerëzore:

“Hani, pini, vishuni dhe jepni sadaka, pa u zhytur në shpërdorim dhe mburrje.” (Buhari, Libas, 1.)

Ndërsa në një hadith tjetër thuhet:

“Të hash çdo gjë që ta do xhani, padyshim se është shpërdorim!” (Ibn Maxhe, Et’ime, 51.)

Kjo gjendje, e cila në gjuhën popullore quhet “grykësi”, është e ndaluar edhe nga feja jonë. Po ashtu, në hadithin e mësipërm nënkuptohet edhe fakti se të kesh mundësi nuk do të thotë që është e lejuar të konsumosh çfarë dhe sa të duash. Kur Omeri رضي الله عنه, u takua me Xhabirin رضي الله عنه, i cili kishte në dorë një copë mishi, tha: - Çfarë është ajo?

Xhabiri رضي الله عنه, u përgjigj: - Është një copë mishi të cilën e bleva se ma donte xhani.

Omeri رضي الله عنه, e qortoi me këto fjalë:- Ti blen çdo gjë që dëshiron? A nuk ke frikët se bëhesh prej atyre që përmenden në ajetin; **“...Ju keni shfrytëzuar gjithë të mirat në jetën tuaj tokësore...”** (Ahkâf, 20) (Ibn Hanbel, Zuhd, fq. 124.)

Sa bukur i ka përshkruar Pejgamberi ﷺ, kriteret që duhen respektuar në ushqyerje dhe ndikimin e madh që ka ky kujdes mbi shëndetin tonë:

“Askush nuk ka mbushur një enë më të keqe se stomakun e tij. Njeriut i mjaftojnë disa kafshata që ta mbajnë në këmbë. Por nëse dikush, patjetër duhet të hajë shumë, atëherë le ta ndajë një të tretën e stomakut për ushqim, një të tretën për pije dhe një të tretën për ajër!” (Tirmidhi, Zuhd, 47.)

Po ashtu, edhe kjo ndodhi e Epokës së Lumturisë e tregon më së miri begatinë e respektimit të këtyre parimeve profetike në lidhje me ngrënien dhe pirjen:

Sundimtari i Aleksandrisë së Egjiptit, së bashku me shumë dhurata të ndryshme, i kishte dërguar edhe një doktor Pejgamberit ﷺ. Ai ﷺ, iu drejtua doktorit dhe i tha:

“Ti mund të kthehesh tek familja jote, sepse ne jemi një popull që nuk ha pa e marrë uria. Por edhe kur hamë (jemi të kujdesshëm), nuk hamë deri në ngopje.” (Halebi, Insanu'l-Ujun, III, 299.)

Në këto thënie profetike ndodhet receta e kurimit ndaj shumë sëmundjeve që ka shkaktuar çmenduria e konsumit të tepërt dhe shpërdorimit.

Omeri ﷺ, në lidhje me këtë çështje, këshillon:

“Ruhuni nga tejmbushja e barkut tuaj me ushqim dhe pije. Kjo e dëmton trupin, shkakton

sëmundje dhe e bën njeriun përtac ndaj namazit. Në ngrënie dhe pirje ndiqni rrugën e mesme! Kjo zgjidhje është më e dobishme për trupin dhe kështu do të jeni të ruajtur prej shpërdorimit.”

(Ali el-Muttaki, Kenz, XV, 433/41713.)

Thevenot, një orientalist francez, i cili në vitin 1665 ka botuar në Paris ditarin e tij të udhëtimit, në lidhje me pastërtinë, thjeshtësinë, maturinë në ngrënie e pirje dhe ndikimin e këtyre sjelljeve në jetën e përditshme të të parëve tanë, të cilët për shekuj me radhë kanë mbajtur lart flamurin e Islamit, shpreh:

“Osmanët jetojnë të shëndetshëm dhe sëmuren shumë pak. Tek ata nuk ka sëmundje të veshkave dhe shumë sëmundje të tjera që kemi ne në vendet tona. Madje, këtyre sëmundjeve nuk ua dinë as emrin. Mendoj se një nga shkaqet kryesore të këtij shëndeti të përsosur të osmanëve, është larja e shpeshtë dhe matura në ngrënie dhe pirje. Ata hanë shumë pak. Por edhe ato që hanë, nuk janë ushqime të përziera.”⁸

Në një fjalë të urtë, thuhet: “Njeriu nuk duhet të jetojë për të ngrënë, por të hajë për të jetuar!” Ky parim, në të njëjtën kohë shpreh edhe një cilësi të rëndësishme të besimtarëve. Kjo ndodhi mësimdhënëse i shpreh shumë qartë kriteret e moralit

8 M. De Thevenot, *Relation d'un Voyage Fait au Levant*, s. 58, Paris, 1665.

islam në lidhje me çështjen në fjalë: Një ditë, tek Rasulullahu, ﷺ, kishte ardhur një mysafir, i cili nuk ishte bërë ende mysliman. Pejgamberi ﷺ, kërkoi që të milej një dele për të. Mysafiri e piu të gjithë qumështin që i sollën shtatë herë me radhë. Ditën tjetër, ky mysafir u bë mysliman. Rasulullahu, ﷺ, përsëri kërkoi t'i sillej qumësht. Mysafiri e piu tasin e parë dhe kur Pejgamberi ﷺ, i solli të dytin, ai nuk arriti ta mbarojë. Për këtë arsye, Pejgamberi ynë ﷺ, tha:

“Besimtari pi me një zorrë, ndërsa mohuesi pi me shtatë zorra.” (Muslim, Eshribe, 186.)

Allahu Teala dëshiron që ne të veprojmë me maturi në ngrënie e pirje dhe të qëndrojmë larg mënyrës së ngrënies së jobesimtarëve. Prandaj, Ai na paralajmëron me këto fjalë:

“...(në këtë botë) Mohuesi kënaqen dhe hanë si bagëtia. (Por) Vendbanimi i tyre do të jetë zjarri!” (Muhamed, 12)

Po ashtu edhe të gjitha sjelljet që e largojnë begatinë e ushqimit, konsiderohen si shpërdorim. P.sh., të fillosh ushqimin pa larë duart e pa përmendur emrin e Allahut (Bismilah) dhe të ngrihesh nga sofa pa e falënderuar Allahun për mirësitë që të ka dhuruar, hyjnë në kategorinë e shpërdorimit. Pejgamberi ﷺ, ka thënë: *“Begatia e ushqimit është në larjen e duarve para dhe pas tij.”* (Tirmidhi, Et'ime,

“Kush i ka duart të përlyera me ushqim dhe fle pa i larë ato, të mos fajësojë askënd tjetër përveç vetes, nëse i ndodh ndonjë gjë e keqe!”

(Ebu Daud, Et'ime, 53.)

Po ashtu edhe kujdesi i veçantë që kanë treguar të parët tanë në lidhje me larjen e duarve para dhe pas ushqimit, është për t'u admiruar. Në shekullin e shtatëmbëdhjetë, një sekretar i quajtur Ricaut, i cili punonte në ambasadën angleze në Stamboll dhe që ishte një armik i përbetuar i osmanëve, rrëfen kështu në lidhje me kujdesin e veçantë që tregonin të parët tanë ndaj pastërtisë:

“Larja e duarve para dhe pas ushqimit është bërë një zakon aq popullor tek osmanët, saqë faktin se Allahu i paska krijuar ushqimet për të motivuar njerëzit në larjen e duarve, e përmendin si një çështje shumë të rëndësishme.”⁹

Ky kujdes që është treguar ndaj pastërtisë në ngrënie dhe pirje, së bashku me begatinë e mirësive, bëhet shkak i qetësisë dhe shëndetit fizik e shpirtëror. Përveç kësaj, ushqimet që fillohen me “Bismilah” dhe mbarohen me falënderim ndaj Allahut, janë burim shërimi. Ndërsa, ushqimet që hahen pa “Bismilah” dhe pa falënderime, bëhen shkak pakujdesie dhe vuajtjeje. Në bazë të kësaj urtësie, Pejgamberi ﷺ, ka thënë:

9 Ricaut, *Histoire de l'état Présent de l'Empire Ottoman*, s. 285, Paris, 1670.

“Nëse njeriu hyn në shtëpi dhe fillon të hajë me Bismilah, shejtani u thotë ushtarëve të vet: ‘Këtu as nuk mund të kaloni natën e as nuk mund të hani’. Nëse ai njeri nuk bën Bismilah kur hyn në shtëpi, shejtani u thotë atyre: ‘Gjetët një vend për të kaluar natën’. (Po ashtu) Nëse ai njeri nuk bën Bismilah kur fillon të hajë, shejtani u thotë përsëri ushtarëve të vet: ‘Gjetët edhe strehë, edhe ushqim’.” (Muslim, Eshribe, 103.)

Aishja رضي الله عنها, tregon:

Njëherë, i Dërguari i Allahut, صلى الله عليه وسلم, po hante ushqim së bashku me gjashtë prej sahabëve të tij. Në ato momente, erdhi një beduin dhe e mbaroi ushqimin në dy kafshata. Për këtë arsye Pejgamberi صلى الله عليه وسلم, tha:

“Nëse ky do të thoshte “Bismilah”, ushqimi do të na mjaftonte të gjithëve. Prandaj, kur dikush prej jush të hajë ushqim, le të thotë “Bismilah”. Nëse harron ta thotë këtë në fillim të ushqimit, le të thotë: بِسْمِ اللَّهِ فِي أَوَّلِهِ وَآخِرِهِ “Bismilah për në fillim dhe në fund!” (Ibn Maxhe, Et’ime, 7.)

Gjithashtu, edhe gjatë pirjes duhet thënë “Bismilah”, duke mos pirë me një frymë, por me tri ndalesa. Ndërsa në fund, duhet thënë “Elhamdu lillah”. Pejgamberi صلى الله عليه وسلم, ujin dhe pijet e tjera i pinte me tri ndalesa dhe në lidhje me këtë çështje, ka thënë:

“Mos pini me një frymë si deveja. Pini duke marrë frymë dy ose tri herë. Kur të pini diçka,

thoni Bismilah; pasi ta keni pirë, thoni Elhamdu lillah!” (Tirmidhi, Eshribe, 13.)

Gjithashtu, Pejgamberi ﷺ, e ka ndaluar edhe fryrjen mbi lëngjet që pihen, për çfarëdo shkak u qoftë. Kur dikush e pyeti:

“Çfarë të bëj kur të shoh se në enën e ujit ka rënë diçka e papastër?” Pejgamberi ﷺ, tha:

“Derdhe atë që ka rënë!”

Këtë herë, njeriu tha:

“Kur pi ujë me një frymë, nuk më shuhet etja.”

Ndërsa Pejgamberi ﷺ, duke aluduar që të pinte me tri ndalesa, ia ktheu:

“Atëherë, hiqe enën e ujit nga goja!” (Tirmidhi, Eshribe, 15.)

Po ashtu, edhe ngrënia vetëm e ushqimit e largon begatinë e tij dhe për rrjedhojë bëhet shkak shpërdorimi. Pejgamberi ﷺ, i cili thotë: *“Uniteti është mëshirë, ndarja është dënim.”*⁷, ka këshilluar që edhe gjatë ngrënies të jemi së bashku.

Sipas një transmetimi të Uahsh ibn Harb رضي الله عنه, disa sahabë thanë:

“O Rasulullah! Hamë ushqim, por nuk ngopemi.”

I Dërguari i Allahut, ﷺ, ua ktheu:

“Me sa duket hani veç e veç!”

“Po, ashtu bëjmë!” - thanë ata.

Atëherë i Dërguari i Allahut, ﷺ, tha:

“Hani së bashku, duke thënë Bismilah, që t’u begatohet ushqimi!” (Ebu Daud, Et’ime, 14.)

Përsëri, në një hadith tjetër, Pejgamberi ﷺ, thotë:

“Kur dikujt prej jush t’i bjerë kafshata në tokë, le ta pastrojë pjesën e ndotur dhe ta hajë kafshatën! Të mos ia lërë atë shejtanit!”

Pastaj, duke urdhëruar që pjata të fshihet mirë e mirë, vazhdon fjalën duke thënë: *“Nuk mund ta dini se në ç’pjesë të ushqimit ndodhet begatia.”* (Muslim, Eshribe, 136.)

Në lidhje me ngrënien dhe pirjen në jetën e përditshme dhe veçanërisht nëpër dasma e gosti, bëhen shumë shpenzime e shpërdorime. Aq sa është e pamundur për një njeri të mbajë llogarinë e tyre. Nëse marrim si kriter vetëm shpërdorimin në konsumin e bukës në shoqërinë tonë dhe t’a krahasojmë me shpërdorimet e tjera të panumërta, shifrat që do të dalin, do të jenë shumë rrënqethëse.

Teprimet, si përgatitjet e gostive pompoze për mburrje, mendjemadhësi dhe shfaqje force, nxitja e grykësisë me ushqime të tipit “bufe e hapur” dhe veshja e rrobave të markave të shtrenjta për t’u krekosur, nuk ka dyshim se në botën tjetër do të

kthehen në pendesë. Kjo, sepse e gjithë llogaria e tyre do të na silltet përpara mbi Peshoren Hyjnore.

Dasmat dhe gostitë janë elemente të rëndësishme, të cilat forcojnë ndjenjat vëllazërore. Mirëpo për fat të keq, ceremonitë që zhvillohen me kriteret e përqendruara në “ego”, përveçse nuk mund t'i forcojnë ndjenjat vëllazërore ashtu siç dëshirohet, ato i nxisin njerëzit në ndjenja negative si mburrja, mendjemadhësia, zilia dhe smira, dhe përfundojnë me humbje të rënda. Shoqëri të tilla, janë larg mëshirës dhe begatisë hyjnore.

Me një fjalë, fundi i një jete egoiste të zhytur në shpërdorime është një humbje aq e madhe sa Allahu Teala ka urdhëruar: **“Shpërdoruesit, me të vërtetë janë vëllezërit e djallit dhe djalli është mosmirënjohës ndaj Zotit të tij.”** (Isra, 27)

Po ashtu, edhe Pejgamberi ﷺ, duke dëshiruar të na zgjojë nga shkujdesja, na përkujton se në Botën Tjetër do të japim llogari për të gjitha mirësitë dhe amanetet që na janë dhënë:

“Në Ditën e Kiametit, asnjë rob nuk do të lëvizë nga vendi pa u pyetur se ku e ka shpenzuar jetën, çfarë ka punuar me diturinë e tij, si e ka fituar e si e ka shpenzuar pasurinë dhe ku e ka konsumuar trupin e tij.” (Tirmidhi, Kijamet, 1.)

Nisur nga kjo, nuk duhet të harrojmë kurrë se kalimi i kufijve në ngrënie dhe pirje, keqpërdorimi i

mirësisë së shëndetit dhe çuarja dëm e jetës duke e kaluar kot, janë shpërdorime shumë të mëdha. Po ashtu, edhe mosruajtja e amaneteve materiale dhe shpirtërore që zotërojmë dhe orientimi i gabuar i mendimit dhe i ndjenjave tona, konsiderohen shpërdorim. Veçanërisht në fushën e edukimit, nëse nuk e edukojmë njeriun në kahun e duhur, me qëllim që ai të ndërtojë personalitetin e tij dhe të bëhet krijesa më fisnike, konsiderohet një nga shpërdorimet më të mëdha.

Padyshim se edukimi i fëmijëve nga ana e prindërve në atmosferën e Kuranit dhe Sunetit, është një detyrë shumë e domosdoshme për të penguar shkatërrimin e jetës shpirtërore të fëmijëve të tyre. Në të njëjtën kohë, kjo tregon edhe nivelin e lidhjes dhe dashurisë sonë ndaj Kuranit dhe Pejgamberi tonë ﷺ, i cili ka thënë: *“Po ju lë dy amanete: Librin (Kuranin) dhe Sunetin...”*.

Trashëgimia më e çmuar që mund t’u lëmë fëmijëve tanë, është kultura e Kuranit dhe e Sunetit. Ne duhet të përpiqemi vazhdimisht që fëmijët tanë të përvetësojnë moralin profetik, që do të thotë, të digjen nga pasioni për Kuranin Kerim dhe mos ta shkatërrojmë ardhmërinë e tyre të përjetshme për shkak të shqetësimeve për ardhmërinë e përkohshme.

Nga kjo pikëpamje, nëse i duam fëmijët tanë, nëse duam t’i ruajmë nga çdo lloj fatkeqësie dhe

nëse dëshirojmë të jemi së bashku me ta në Botën Tjetër, është kusht të përpiqemi, me qëllim që ata të rriten dhe edukohen me besim. Këto përpjekje janë shkak për lumturinë në Botën e Amshuar, në lidhje me të cilën Allahu Teala urdhëron:

“Ne do t’i bashkojmë besimtarët e vërtetë me ata pasardhës të tyre, që i ndjekin në besim dhe nuk do t’u pakësojmë asgjë nga shpërblimi për veprat e tyre...” (Tur, 21)

Besimtarët dhe pasardhësit e tyre me besim, të cilët kanë arritur ta gëzojnë këtë mirësi hyjnore (besimin), do jenë së bashku edhe në Botën Tjetër, në Xhenet. Në këtë mënyrë, plotësohet edhe lumturia dhe gëzimi i prindërve. Ja pra, rruga për të arritur këtë mirësi hyjnore, kalon nga edukimi i brezave me besim në atmosferën e Kuranit dhe Sunetit. Për t’u ruajtur nga shpërdorimi kryesor, që është “shpërdorimi i njeriut”, duhet të kryejmë detyrat dhe përgjegjësitë tona ndaj fëmijëve tanë.

Nëse marrim për bazë të gjitha llojet e shpërdorimit që u përmendën këtu dhe analizojmë të gjitha fushat e jetës, shohim qartë se sa i gjerë është koncepti i “shpërdorimit”. Është fakt se shpërdorimi është përhapur pothuajse në çdo fushë të jetës, që nga urrejtja e dashuria e deri tek pompoziteti i ceremonive dhe gostive të ndryshme. Këtu u

munduam të ceknim disa kriteret e domosdoshme për të gjetur rrugën e drejtë vetëm mbi disa çështje themelore. Mirëpo, nuk duhet të harrojmë që kriteret dhe logjikën të cilat u munduam të japim këtu, nuk duhet t'i kufizojmë vetëm në këto çështje, por jemi të detyruar t'i zbatojmë në të gjitha fushat dhe veprimtaritë e jetës, duke u ruajtur prej çdo lloj shpërdorimi e koprracie.

Allahu Teala na ruajttë prej ekstremeve në çdo çështje dhe na ndihmoftë të bëjmë një jetë të devotshme, me të cilën Ai është i kënaqur! Gjithashtu, na e bëftë të mundur t'i përdorim me maturi dhe kujdes të gjitha mirësitë që na ka dhuruar dhe ta kryejmë ashtu siç duhet falënderimin ndaj tyre!

Amin!..

PËRMBAJTJA

PARAFJALA.....	5
SHPËRDORIMI në besim dhe adhurim.....	11
SHPËRDORIMI i kohës.....	27
SHPËRDORIMI në dituri.....	45
SHPËRDORIMI në vlerat morale	63
SHPËRDORIMI në meditim.....	83
SHPËRDORIMI në sigurimin e jetesës dhe dhurim.....	105
SHPËRDORIMI në shëndet dhe ushqime.....	121

